

מחברים

גליז'ע' | פרשת ויקהל | תשפ"ב

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישראל

זמני כניסת ויציאת שבת קודש:			ירושלים			בני ברק			ניו יורק			לונדון		
כניסת השבת	יציאת השבת	דבני תם	כניסת השבת	יציאת השבת	דבני תם	כניסת השבת	יציאת השבת	דבני תם	כניסת השבת	יציאת השבת	דבני תם	כניסת השבת	יציאת השבת	דבני תם
16:58	18:11	18:52	17:13	18:13	18:49	17:24	18:33	18:55	17:18	18:25	18:49			

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

תשובה בשאלה

וכל אשה חכמת לב (לה, כה).

אשת המהרש"ל הייתה ידועה בעיר כאשה פקחית מאוד, פעם אחת שאל אותה ראש העיר ואמר לה: אומרים עליך שאת אשה פקחית, הסבירי לי, למה כששואלים ליהודי איזה שהיא שאלה הוא תמיד עונה בשאלה אחרת?

ולמה באמת לא יענה בשאלה - השיבה לו הרבנית...

גן יוסף (להגה"ח רבי יוסף פצנובסקי מח"ס פרדס יוסף)

מדוע - "העני חייב"?

כל העשה בו מלאכה יומת (לה, א-ב).

איתא במשנה (שבת ב.) יציאות השבת [הוצאות מדרשות לרשות האמורות לענין שבת] וכו', כיצד, העני עומד בחוץ (ברה"ר) ובעל הבית בפנים (ברה"י), פשט העני את ידו (-וחפץ בתוכו) וכו' "העני חייב" ובעה"ב פטור יעו"ש.

הגה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זצ"ל מביא: ששאל בדון אחד בדרך בדיחותא - להרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זצ"ל - בערב שבת לפנות ערב בכדי לפקח את דעתו, הנה העני כמה וכמה יסורין באין לו עד שמספיק ומכין צרכי שבת, והבעל הבית אין לו שום צער להכנה דרבה הלזו, וכשמגיע שבת ומתחיל העני לומר פרקי מסכת שבת

ומסיים הגה"ק מדינוב בזה"ל: "הבן הענין, והבן שיחת חולין של תלמידי חכמים ועד היכן הדברים מגיעים עכ"ל.

אגרא דפרקא (אות יד)

לימוד זכות על הנשיאים

והנשיאם הביאו את אבני השם וגו' (לה, כז) וברש"י לפי שנתעצלו מתחלה נחסרה אות י"ד משמם, והנשיאם כתיב. יש ללמד זכות על צדיקים אלו שאיחרו מלהתנדב, עפ"י המבואר כי אין המצוה נקראת אלא על שם גומרו, כי לולי הגמר

(תקוני שבת) תיכף מתחיל "העני חייב", למה יהא חייב?

אומר הגה"ק מדינוב - הנה הבדחן הלז שאל בדרך בדיחותא לפקח דעת הרה"ק, אבל הרה"ק מזלאטשוב היה משוטט במחשבתו בקושיא הנ"ל, דבאמת קשה למה תתחיל המשנה 'בבא' דהתחייבות העני ובפרט שהוא הכנסה תולדה?

והשיב לו הרב ששייב לו תשובה בשבת, ואמר לו הרב בסעודת הערב, שהקשו קושיא זו במתיבתא דרקיע, והשיבו שבשביל זה מגיע התחייבות לעני, בשביל שפשט העני את ידו ועשה השתדלות.

עמ' י"ה

מסר אור החיים הקדוש לפרשת השבוע

עמ' ד'

פניני אביר יעקב

משלהם כלום.

כתב סופר - בפרשתנו

מדוע אמרו 'ארבעים' חסד אחת ולא 'ל"ט מלאכות'

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶלֶּה הַדְּבָרִים וְגו' כָּל הַעֲשֶׂה
בּוֹ מְלָאכָה יוֹמֵת (לה, א-ב).

איתא במשנה (שבת עג.): אבות מלאכות
ארבעים חסד אחת. וכבר הקשו הראשונים
מדוע לא אמר התנא ל"ט מלאכות. ונראה
לפרש, על פי מה שהביא הר"ן (שם) להקשות
בשם הירושלמי (פ"ז ה"ב), מדוע לא חשיב
התנא 'מושיט' קרשים, ותרצו דהתנא לא
קחשיב רק מלאכה הנעשית על ידי אחד,
ולא כן מושיט דצריך שנים, עיי"ש היטב
(על תוס' שבת ג. ד"ה בעשותה).

ולפ"ז יש לרמז כן: אבות מלאכות
ארבעים, כלומר, באמת הם ארבעים,
כשנחשוב גם 'מושיט' מאבות מלאכות,
ומה שחסר אחת ולא חשבינן ליה למושיט,
הוא מחמת ד"חסר אחת" – היינו, החסרון
של מושיט הוא, מה שאינו נעשה על ידי
אחד.

וזהו הרמז בכתוב: "ויאמר אליהם אלה
הדברים" – אל"ה עולה כמספר ל"ט,
ומינה דרשינן (שבת צז:) ל"ט מלאכות.
ואם יקשה לך, מדוע לא נחשב גם מושיט
במנין אבות מלאכות ויהא מנינו ארבעים,
על זה בא כמתרג' ואומר: "כל העושה בו
מלאכה" – לשון יחיד, שאין עולה במנין
אבות מלאכות אלא מלאכה הנעשית על
ידי יחיד, ולא הנעשה בשנים.

אמרי נועם (בפרשתנו)

גם ההתחלה ללא תועלת, ולכן התחכמו
להמתין עד שיביאו כולם נדבתם ומה
שיחסר ישלימו הם, ויהי מצוה נקראת
על שמם היינו שיעשו עיקר וגמר המצוה
וכונתם ה' לשם שמם.

ומכל מקום שלא כדין עשו כי ידוע
מסקנת המשנה למלך (הל' מגילה) וכן
החכם צבי בתשובה, דמקדימין זריזין עדיף
ממצוה מן המובחר, והיה להם להקדים
המצוה ולהיות מן הזריזין ומקדימין ולא
להמתין לעשות גמר מצוה מן המובחר
וטעם דזריזין מקדימין עדיף על דרך
מאמרם ז"ל אל תאמר לכשאפנה, שמא לא
תפנה, וכן אין מחמיצין את המצוה אולי
לא יוכל אח"כ לעשות את המצוה, וכך ה'
לנשיאים שלא נשאר להם רק האבנים, והם
לא היו משלהם כאמור במדרש (ראה פרדס
יוסף כאן) שה' יורד להם במן, ולא חסרו

סגולת השבוע

הסגולה לתפילה שתעשה יותר ממחצה

וַיִּפְּלֵא הָעָם מִהֲבִיא וְהַמְּלָאכָה הִיָּתָה דִּים וְהוֹתֵר (לו, ו-ז). וברש"י והמלאכה – מלאכת ההבאה.

לכאורה מה שייך בהבאה לשון מלאכה, ומבאר בדברי ישראל (בפרשתנו): וי"ל, עפ"י מה שמסופר, על הרה"ק רבי צבי
הירש מזידיטשוב זצ"ל ששאל לבעל האורה לחיים מזלאטשוב זצ"ל, מדוע דרכו לתת סגולות לצריכים ישועה, והשיב לו
עפ"י מאמרם ז"ל (ויק"ד י, ה) שתפלה עושה מחצה, לכן הוא נותן סגולה על חציה השני, אמר לו המהרצ"ה אנו מתפללים יותר
מהמבוקש עד שאנו נענין כל המבוקש, ואין אנו צריכים לסגולה.

כיוצא בזה מסופר שהגה"צ רבי ישראל סלנטר שאל את המהר"ש מליובאוויטש מפני מה מאריכים כל כך החסידים
בתפילה, וענהו אשר ידועה הפלוגתא אם תפילה עושה מחצה או כולה, ולכן מאריכין בכדי שגם מחצה יספיק (ימי זיכרון –
תשרי, עמ' ר בהערות).

ומבאר בזה הדברי ישראל את הפסוק שלפנינו: ועל דרך זה יש לומר כאן, "מלאכת הבאה" היינו התפילה [וכמאמרם ז"ל
(תענית ב.) איזו היא עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפלה]. שהיו עדת ישראל מתפללים בשעת הבאה על השראת השכינה,
שהם מביאים תרומתם לשם השראת השכינה במשכן. ואף שתפילה עושה מחצה, הרבו והפצירו בתפלה בקדושה ובכוונה
עצומה יותר מהמבוקש, עד שהיתה דים לכל המבוקש בשלימות. וזהו שנאמר "המלאכה" ופירש רש"י 'מלאכת הבאה' היינו
התפילה היתה 'דיים והותר', פי' היתה דים, משום והותר שהתפללו יותר מהמבוקש.

ונסיים בענין זה בדברים נפלאים שאמר הרה"ק האמרי נועם מדזיקוב ז"ע:

בברכת המזון מתפללים "ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם". ולכאורה צריך להבין, למה נחוץ תפלה גם למצוא חן
בעיני אדם, הלא הוא דבר הבא ממילא, כי באם ימצא חן בעיני אלקים ממילא ימצא חן גם בעיני אדם, כי כל מי שאהוב
למעלה נחמד למטה. ונראה לומר בדרך הלצה, כי נודע דתפלה עושה מחצה (ויק"ד י, ה), ובאם יתפלל רק 'ונמצא חן בעיני
אלקים', אזי לא יתעבד, ויפעול בתפלתו רק מחצה, ולא יהיה הדבר בשלימות. על כן בכוונה אנו אומרים גם כן 'בעיני אלקים
ואדם', ותהא תפלה עושה מחצה, ויהיה זאת בשלימות, וימצא חן בעיני אלקים, ושוב לא צריך לפעול בתפלתו על בעיני אדם,
כי זאת יבוא ממילא, כי האהוב למעלה נחמד גם למטה עכ"ד.

בכל המצבים, תוך שמירה על העניין שקיבל על עצמו. כבר כמה שנים שאני נוסע לשם מדי כמה שבועות, הוסיף הרב, "ומקבל על עצמי ועל שולחי קבלות טובות ורואה ישועות גדולות. הנני מיוצא ליטא מדורי דורות ולא גדלתי כלל אצל החסידים, ובכל זאת אני פוקד את הציון של הרבי מלעלוב יותר מהחסידים".

הרב הוסיף את ברכתו להצלחה גדולה ולישועה, ור' יחיאל הבין כי פגישה זאת נזדמנה לו מן השמים. ברצונו העז לסייע לדידו, הוא החליט לצאת למסע אל הר הזיתים. לא היתה לו בעיה להשיג רכב, כי

הרב יוסף דסקל, ראש המכון, התנדב להיות הנהג. הצטרף אליהם גם ר' יצחק דוד, שביקש לפעול ישועה עבור חבר בן שלושים ושתיים שעדיין לא מצא את זיווגו, ואל חסידי וויזניץ אלו התלווה הרה"ח ר' יוסף גולדברג, חסיד לעלוב, ששימש להם כמורה דרך אל מקום הציון. הבחור יוסף עצמו לא יכול להגיע מפני שלא חש בטוב, אולם זה לא הפריע לו לקבל על עצמו לשותק מראש התפילה ועד סופה.

ויהי בחצי הלילה, ערב שבת קודש פרשת משפטים לסדר "ושמעת כי חנון אני". בהר הזיתים מתפללים כל בני החבורה ושופכים שית, מקבלים על עצמם שתיקה יפה בשעת כל התפילות, ומצפים לישועת ה'.

בימים שלאחר מכן סיפר יוסף: "אני חייב לומר לך שצדקת, כבר שנים שאני נזהר מלדבר בעת התפילה, אך מעולם לא היה לי ניסיון של ממש לשוחח. והנה היום, זמן קצר לאחר שדיברנו על הקבלה, אירע לי ניסיון עצום לדבר. באמצע תפילת שחרית ניגש אליי מישהו בשאלה דחופה וניסה בכוח ובעקשנות לחלץ מפי תשובה, והיה לי ניסיון גדול לנצור את פי בכות. ראה מה כוחה של קבלה, עד כמה היצר לא יכול לסבול שיהודי מקבל על עצמו דבר בקבלה. אני כבר מבין איזה כוח עצום יש כאן".

בשבוע שלאחר מכן, ביום השישי בהיות הבוקר ויהי קולות וברקים. ר' יחיאל מתקשר לר' יצחק דוד לבשר לו את הבשורה המרגשת, שיוסף יובל בן רחל מצא את זיווגו והוא התארס בשעה טובה ובמזל טוב עם בחורה בת שלושים וארבע מרעננה. עוד הוא מדבר ור' יצחק דוד נכנס לתוך דבריו במזל טוב משלו: אתמול התארס הבחור בן השלושים ושתיים, שעליו התפללו בשבוע שעבר!

ר' יחיאל, נרגש כולו, התקשר לרב קולצקי לבשרו את הבשורה הטובה. הרב איחל 'מזל טוב' ושמח מאוד, אך לא השתומם על הדבר,

גשם ירד, בית העלמין היה ריק, והנה הוא רואה יהודי מבוגר עומד ומתפלל ברגש רב, ומסיים את ספר התהלים. הוא לא פגש אותו קודם לכן, אבל זיהה אותו מהתמונות המתפרסמות. זה היה הגה"צ רבי יצחק קולצקי שליט"א. מכיוון שכך, ניגש אליו ר' יחיאל וביקש שהרב יתפלל גם הוא על הבחור יוסף יובל בן רחל, הזקוק לזיווג הגון.

אמר לו הרב: "אייעצך עצה טובה. תעלה להר הזיתים, לציונו של הרבי מלעלוב, הרה"ק רבי שמעון בידרמן זי"ע מבני ברק, שעלה למרום לפני שנים עשרה שנה ביום הכיפורים תש"ע, ושם תיוושעו. תקבלו על עצמכם, אתה והבחור, שלא לדבר כלל בשעת התפילה. לא רק זאת, אלא שהבחור יתחבר לעניין, וילמד את ההלכות של מורא מקדש".

הרה"ח ר' יחיאל הלוי סג"ל משמש כבר עשר שנים בעבודת הקודש כמגיה בלשכת הלכה למעשה. לפני שמונה שנים הגיע לשם יהודי מרעננה, בעל תשובה טרי, שביקש לרכוש לו תפילין ומזוזות. הוא התעניין ושאל, והגיע פעם אחר פעם כדי לשאוב כוח ועידוד בדרכו החדשה.

לפני כשלוש שנים התחזק הקשר בינו לבין ר' יחיאל. הם התיידדו מאוד. ר' יחיאל חיזקו ועודדו וכינה אותו בחיבה 'יוסף הצדיק'. יוסף מצדו התקדם ונתעלה באופן נפלא. הוא נכנס לכולל אברכים ברעננה ועשה שם חיל עד שהפך לאחד ממצויני הלומדים.

בחודש טבת תשפ"ב הוא חגג לעצמו את יום הולדתו ושפך את לבו לפני ר' יחיאל, כי הנה הגיע כבר ל"בן ארבעים לבינה" ועדיין לא מצא את זיווגו.

כאבו של ידידו נגע מאוד ללבו של ר' יחיאל, וביום שישי ערב שבת שירה, הוא הלך לבית העלמין, וכחסידי וויזניץ פנה להזכירו לטובה באוהל של אדמו"רי בית וויזניץ. לאחר שאמר שם כמה פרקי תהלים, החליט לגשת לציונם של מרגן החזון איש וגיסו הסטייפלער, זכר צדיקים וקדושים לברכה.

גשם ירד, בית העלמין היה ריק, והנה הוא רואה יהודי מבוגר עומד ומתפלל ברגש רב, ומסיים את ספר התהלים. הוא לא פגש אותו קודם לכן, אבל זיהה אותו מהתמונות המתפרסמות. זה היה הגה"צ רבי יצחק קולצקי שליט"א. מכיוון שכך, ניגש אליו ר' יחיאל וביקש שהרב יתפלל גם הוא על הבחור יוסף יובל בן רחל, הזקוק לזיווג הגון.

אמר לו הרב: "אייעצך עצה טובה. תעלה להר הזיתים, לציונו של הרבי מלעלוב, הרה"ק רבי שמעון בידרמן זי"ע מבני ברק, שעלה למרום לפני שנים עשרה שנה ביום הכיפורים תש"ע, ושם תיוושעו. תקבלו על עצמכם, אתה והבחור, שלא לדבר כלל בשעת התפילה. לא רק זאת, אלא שהבחור יתחבר לעניין, וילמד את ההלכות של מורא מקדש".

ר' יחיאל אמר שהבחור אכן אינו מדבר כלל בשעת כל התפילות, אולם הרב ענה לו, כי יש עניין שיקבל על עצמו קבלה, ואמר: "אחרי שדנתי בעניין זה עם מורי וחמי הגה"ח קנייבסקי שליט"א, הוברר שמוטב שתהיה זו קבלה לשנה שלמה, שיעבור את כל מעגל השנה,

כי אכן זה ידוע שבקבלה טובה, ובפרט כשמקבלים שלא לדבר בשעת התפילה, רואים ישועות גדולות. וסיפור זה מצטרף אצלו לעשרות סיפורים וישועות גדולות בשנים האחרונות. שהרי כל חייו לחם הרבי מלעלוב בעוה ובתעצומות, שלא ידברו בעת התפילה. הרב קולדצקי אף נתן אישור לפרסם את המעשה כדי לזכות את ישראל, שיהיה הדבר לתועלת לכל המצפים לישועה, ולהודיע כוחה של שתיקה בעת התפילה.

(גל השגחה פרטית פר' ויקה"פ פ"ב)

כאשר נכנסו שניהם למרתף היין, פנה הרב אל הגביר ואמר לו: "בני ויקרי, לצערי הגדול לא אוכל לברך על היין שברשותך כי יין נסך הם". הגביר הביט ברב והשתומם על דבריו. אז פנה שוב אל הגביר והסביר לו, כי הלכה היא, "שמומר לחלל שבת בפרהסיא דינו כעכו"ם, ויינו יין נסך". ולדאבוני, העושר והכבוד גרמו לו להתרחק מדרכי אבותיך. והנך מחלל שבת בפרהסיא לעיני כל ישראל, אשר על כן, יינך יין נסך הוא, ולא אוכל לברך עליו ולקדש בו.

סיפר הרה"ג ר' עזרא בצרי שליט"א, אב"ד בירושלים, מעשה ששמע מאיש נאמן, כי פעם הוזמן הגר"א בן שמעון לערוך חופה וקידושין לבתו של אחד הגבירים הרמים מהידועים והמפורסמים במצרים, אשר היה ידוע לעשיר מופלג ובעל השפעה רבה בקרב הקהילה, וגם יד ושם לו בבית המלכות ואצל השרים.

למותר לציין, כי אל החתונה הזו שנערכה בחצר ארמונו של הגביר אשר היתה כחצר המלכים, הגיעו כל המי ומי מנכבדי הקהילה, גבירים ורוזנים, שרים וגדולי המלוכה. בשעה היעודה לעריכת החופה. נעמדו כל המתמנים בראת כבוד סביב לאפריון, ועיניהם מופנות אל מסדר הקידושין, הלא הוא החכם באשי, הגר"א בן שמעון.

בידיים רועדות קמעה, מסר הגביר את גביע הברכה לידי של הרב, ומלאו ביין משובח ישן נושן, אשר זה עתה העלה ממרתף היין אשר לו.

הגר"א בן שמעון, פנה את הגביר ולחש לו באוזנו כי היין איננו ראוי לברכה. הגביר שלא הבין את פשר כוונת הרב נגש מיד למרתפו ובמו ידיו הביא יין אחר יותר משובח מהראשון. שוב פנה אליו הרב ולחש לו, כי גם יין זה פסול הוא ואינו ראוי לברכה. שוב חזר הגביר בפנים מסמיקות למרתף והביא מהיין הכי משובח שהיה לו, ושוב פנה אליו הגר"א בן שמעון ואמר לו בלחישא אך בתקיפות כי היין פסול ואינו ראוי כלל לברכה.

בצר לו פנה הגביר להגר"א בן שמעון, ובקשו אחר הסליחה רבה מכבוד תורתו, להתלוות אליו למרתף ושם הוא יבחר את היין הראוי לברכה.

כאשר נכנסו שניהם למרתף היין, פנה הרב אל הגביר ואמר לו: "בני ויקרי, לצערי הגדול לא אוכל לברך על היין שברשותך כי יין נסך הם". הגביר הביט ברב והשתומם על דבריו. אז פנה שוב אל הגביר והסביר לו, כי הלכה היא, "שמומר לחלל שבת בפרהסיא דינו כעכו"ם, ויינו יין נסך". ולדאבוני, העושר והכבוד גרמו לו להתרחק מדרכי אבותיך. והנך מחלל שבת בפרהסיא לעיני כל ישראל, אשר על כן,

יינך יין נסך הוא, ולא אוכל לברך עליו ולקדש בו. דברי הגר"א בן שמעון, שנאמרו בלב כואב ובצעד עמוק וכדבר איש אל בנו אוהבו, ירדו חדרי בטן וחדרו עמוק עמוק לליבו של הגביר, אשר היה מזועזע עמוקות למשמע אחזיו, בשרו של הגביר נעשה חדודין חדודין, וחש מחנק בגרונו בשומעו מפי הרב את ההשוואה שיש בין מחלל שבת לעכו"ם עד כדי כך שיינו יין נסך. לאחר שהתאושש הגביר מתדהמתו, בעיניים דומעות ובאנחה שוברת לבב אנוש, פנה להגר"א בן שמעון, ואמר לו: ילמדנו רבינו, דרך ישכון אור להעמידני על הדין ועל האמת ולהחזירני ליהדותי, והריני מעתה מקבל עלי לשמור את השבת ולהיות יהודי נאמן ובעל תשובה גמור.

כראות הרב, שהדברים נאמרו באמת ובאמונה ובלב תמים, פנה אל הגביר ואמר לו: אשריך בני שקיבלת עליך להיות בעל תשובה, ובמקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד. אשר על כן, צדיק גמור אתה מעכשיו, והינות שברשותך כשרים הם לברכה.

בפנים צהובות ובעינים מאירות אור יקרות, חזרו הרב והגביר אל החצר לערוך את החופה והקידושין, ומיני אז חזר הגביר לשמור ולעשות את השבת, ועבד את ה' בלב שלם. (טיב מצרים בתולדות חיי המחבר, עמ' כה)

מוזרו היצירתי הגה אז דעיון: מדי כמה דקות, עצד הילד את הילוכו, ירד לשלוליות המים שנקו בצירי החדרים, טבל בהן את חוטי הציצית המשתלשלים ממנו. כשהחוטים ספגו מים בכמות המקסימלית האפשרית, שב הילד והתכופף לפיותיהם של היהודים הנאנקים, וסחט את החוטים אל תוך פיהם, כך שכמה טיפות הצליחו להשתחל אל הפה, ולהחיות נפשות...

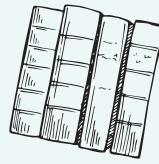
היה זה בעיצומה של השואה הנוראה, כשכוחות הנאצים כבשו באכזריות נתח אחר נתח ממדינות אירופה, ובכל מקום אליו הגיעו זממו להכרית שם ושארית מישראל.

כוחות הלגיונרים הרומנים שיתפו עימם פעולה, ובאחד הימים הגיע גם תורה של העיירה הקטנה 'סערט' שברומניה להירמס תחת מגפיהם, כשפרצו לעיירה בשאגות אימה, והכריזו על גירוש מידי של כל יהודי העיירה אל הבלתי נודע...

לא ניתנה ליהודים אפילו שעה קלה לארוז ולהתארגן, בקושי הספיקו - מי שהספיקו - לצרור לעצמם צרור קטן, ומיד יצאו כל יהודי העיירה יחד עם כל היהודים שהתגוררו במחוז בוקובינא שברומניה, 22,000 איש במספר, בשיירה ארוכה שצעדה ברגל מאות קילומטרים. הדרך לא היתה קלה ונמשכה שעות ארוכות, יום ועוד יום... לא מעט יהודים איבדו את כוחותיהם במסע המפרך הזה, חלקם פשוט קרסו ארצה ונותרו כגופות עזובות בשולי הדרך, ה' יקום דמם. הדרך הלכה ונמשכה, הקלגסים כלל לא העלו בדעתם לספק רכבת לקבוצת היהודים הזו, המידלדלת והולכת בלי שהוצרכו 'לבזבז' עליהם ולו ידיה אחת.

עם הצועדים בצעדה האינסופית הזו, נמנה ילד קטן ורך בשנים, כבן 11 בלבד, שלימים היה כ"ק האדמו"ר בעל הבאר יעקב מנדבורנה

הספר באר יצחק הסתלק לבית עולמו, התאבלה עליו כל יהדות רוסיה ואירופה. אלפי יהודים שנועם הליכותיו נגעה ללבם ואשר חיו לפי הנהגתו ההלכתית, נעצבו עד עומק לבם עקב הסתלקותו. אולם לרבה של העיר מיר הגה"צ רבי אליהו ברוך קמאי היה קשה מכולם להתנחם. הגרא"ב נהג לספר סיפורים אין ספור על ר' יצחק אלחנן, על החמימות שלו ועל דאגתו האישית לכבודו של כל יהודי, צעיר או זקן, וקיים את הפסוק "ואהבת לרעך כמוך" בכל ההידורים ממש.

הסיפור הבא היה אחד מהאהובים עליו: קובנה, שבה כיהן ר' יצחק אלחנן כרב, היתה תחת שלטון רוסי, ולפי החוק הרוסי היו כל הצעירים חייבים להתגייס לצבא. הגיוס לצבא היה כרוך לא רק בסכנת חיים, חלילה, אלא גם שמירת מצוה בצבא, היתה כמעט בלתי אפשרית. לפיכך הגישו בחורי ישיבה רבים, בקשות לקבלת פטור משרות הצבא.

יעקב, תלמיד צעיר ואהוב מאוד על רבו ר' יצחק אלחנן, היו בין מגישי הבקשות האלה. בכל יום ציפו הרב וחבריו בקוצר רוח, לקבל את תשובת השלטונות. יום אחד היה ר' יצחק אלחנן עסוק בשעות אחר הצהריים בדיון תורה, כשמרן הגרא"ב קמאי היה אתו בבית הדין. שני בעלי הדינים היו אנשי עסקים עשירים אשר התווכחו במרירות על סכום כסף עצום. האוירה היתה מתוחה. אף צד לא הסכים להתפשר, ובמשך שעות ניסו ר' יצחק אלחנן, והגרא"ב קמאי ורב שלישי ליישב את ההדורים.

לפתע נפתחה הדלת, ונער צעיר תחב את ראשו לתוך החדר. בראותו את ר' יצחק אלחנן פנה אליו בהתרגשות: "רבי, קעת קבלנו את הבשורה: יעקב נפטר משיירות בצבא!". ר' יצחק אלחנן נשם אנחת רווחה, ואמר בחיוך קורן: "ה' יברך אותך על שבשרתי לי בשורה נפלאה זו. תודה לך שספרת לי! יהי רצון שתזכה לשנים ארוכות ולבריאות טובה. אני מודה לך מאד מאד!"

הנער יצא שמח ומאושר על ששימח את רבו כל כך. הרבנים חידשו את הדיון בנסיון לסיים את הדיון הקשה. לאחר מספר דקות, פתח תלמיד אחר את הדלת. מתוך אי ידיעה שרבו כבר ידע את הבשורה, הוא התנצל תחילה על ההפרעה והכריז בשמחה: "רבי, קבלנו הודעה שיעקב פטור!" - "הוי" ענה ר' יצחק אלחנן באותה התלהבות כבראשונה: "כמה נפלא! תודה רבה לך על שבאת לבשר לי, ה' יברך אותך בשנים ארוכות ובבריאות טובה. אני מודה לך מאוד!". הנער סגר את הדלת כשהוא מאושר על ששימח את רבו כל כך.

חמש דקות לאחר מכן נכנס בחור שלישי לחדר: "רבי האם הרב שמע? יעקב משוחרר!" פעם נוספת חיך ר' יצחק אלחנן חיוך רחב וברך את הבחור על ה"בשורה הנפלאה". הוא הודה לו בשפע תודות על שחשב עליו וחילק עמו את הבשורה הטובה.

שישה בחורים נכנסו בזה אחר זה כשבפיהם אותה בשורה. כל אחד חזה מראש את האושר הגדול שהרב ירגיש לשמע החדשות, אף אחד מהם לא חשב על כך שמישהו כבר הקדים אותו. גם לאחר שסיפרו לרבה את הידיעה המשמחת, לא חשב אף אחד מהם שרבה כבר יודע מהענין, משום שרבי יצחק אלחנן הגיב בהתלהבות גדולה ומוחדשת בכל פעם. הוא חיך לכל בחור, הביע הכרת טובה, ונתן לו הרגשה חשיבות כמו לראשון שהודיעו, וכל זה תוך כדי היותו שקוע בדיון תורה קשה ומייגע.

בספרו סיפור זה נאנח מרן הגרא"ב ואמר: "היכן אפשר למצוא עוד מישהו עם אהבת ישראל כזו?"...

ז"ע. הילד צעד בשתיקה יחד עם בני משפחתו, מנסה להדביק את קצב הילוכם של המבוגרים, ולשרוד את הדרך הארוכה עד ההגעה ליעד הלא ידוע בינתיים. אלא, שתוך כדי ההליכה והלחץ להספיק לצעוד בקצב של כולם, הבחין הילד הצעיר בעוד משהו שתפס את תשומת לבו, והוא לא מצא מנוח לנפשו...

הילד הולך ומביט ימינה ושמאלה, ולכל אורך השיירה הוא רואה יהודים שכשלו במירוץ, נכנעו ונותרו בצד הדרך. חלקם חלושים מאוד, אחרים תשושים למדי, והיו גם כאלה שכבר היו גוססים או נוחם עדן. אלא שאלו מביניהם שעוד יכלו להוציא הגה מפייהם, שכבו בצד הדרך וזעקו בלחש: "זואסער, זואסער - מים, מים..."

כמובן, איש לא יכול היה להשית אוחזו לזעקתם. כל היהודים היו טרודים במירוץ, נאבקים על חייהם שלהם, ואיך יצליחו להסב את מבטם או להושיט עזרה לאותם יהודים אומללים. מה עוד, שלא היו עימם בקבוקי שתיה או כוסות, כך שבכל מקרה לא ניתן היה לסייע. אך למרות זאת, הילד הקטן לא יכול היה לראות את אנחת אחיו, וזעקתם פצעה את לבו...

מוחו היצירתי הגה אז רעיון: מדי כמה דקות, עצר הילד את הילוכו, ירד לשולוליות המים שנקוו בצידי הדרכים, טבל בהן את חוטי הציצית המשתלשלים ממנו. כשהחוטים ספגו מים בכמות המקסימלית האפשרית, שב הילד והתכופף לפיותיהם של היהודים הנאנקים, וסחט את החוטים אל תוך פיהם, כך שכמה טיפות הצליחו להשתחל אל הפה, ולהחיות נפשות...

הקלגסים הלגינורים האכזרים הוסיפו לרדוף את השיירה, כל הקבוצה התקדמה בקצב אחיד, ורק ילד אחד, אמיץ וענק לב, עיניו ולבו נתונים למשהו אחר: לעוד 'תחנה' בה יוכל לעצור ולהספיג את הציצית במים בשולי הדרך, לעוד יהודי נאנק שאולי יוכל להעניק לו כמה טיפות של חיים...

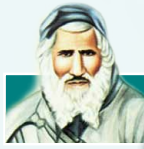
סיפור מופלא זה, המסופר בספר תולדותיו 'אביהם של ישראל', מעמיד לנגד עינינו דוגמא חיה, כיצד נראית מסירות לזולת, עד היכן היא מגעת. הנה כי כן, ילד קטן, בן 11 בלבד, ובכל זאת, בעיצומה של צעדת מוות אכזרית, כשמימינו ומשמאלו נופלים יהודים שדוידים אל מותם האכזרי - כל מעייניו נתונים להעניק להם עוד כמה רגעי חיים, להפחית בהם תקווה שאולי יגיעו אל היעד.

כי כשהלב רוצה להתמסר לזולת, כל מאמץ הוא בר ביצוע, כל הקרבה היא ברת יכולת. ביהודי, בכל יהודי, טמון אותו כח ייחודי ונפלא, של רצון כנה ואמיתי לסייע לזולת, להתמסר למענו, לפעול כדי להטיב אותו. עלינו רק לחדד את אותו כח ואת אותו רצון, ולדעת ולהאמין שכשאנחנו מסייעים לזולתנו - אנחנו זוכים בזכויות כבירות של כל מה שהזולת יצליח לפעול ולעשות מכח מה שסייענו לו, כך שזו עיסקה משתלמת וכדאית במיוחד!

(פניני פרשת השבוע)

חמש דקות לאחר מכן נכנס בחור שלישי לחדר:
"רבי האם הרב שמע? יעקב משוחרר?" פעם נוספת
חיך ר' יצחק אלחנן חיוך רחב ובסך את הבחור על
ה"בשורה הנפלאה". הוא הודה לו בשפע תודות על
שחשב עליו וחילק עמו את הבשורה הטובה

כשהגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל, רבה של קובנה ומחבר

פנינים על הפרשה:

המחזיק לומדי התורה, ידע וילמד תורה בעזה"ב

ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה וגו' (שמות לה ל-לא). 'בצלאל' רומז על המחזיק בידי לומדי תורה, דדרשו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים נג). דעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות צל וחפה למחזיקים בידי לומדי תורה אצל בעלי תורה, שנאמר (קהלת ז יב) 'כי בצל החכמה בצל הכסף'. ופרשו המפרשים זכרונם לברכה, (דאיתו) [דבאיתו] עולם גם המחזיקים ילמדו תורה, שלא יתבישו בין החכמים שיהיו הם קוראים ושונים ואלו דוממים, לפיכך גם הם יודעים תורה:

וזהו שאמר קרא ה' בשם בצלאל, קרי בה 'בצל אל', זה המחזיק ביד לומדי תורה שנאמר עליו 'כי בצל החכמה בצל הכסף', והקריאה הזאת היא שגדלו הקדוש ברוך הוא באותו עולם ויעשה לו צל וחפה אצל לומדי תורה. בן אורי, שיהיה נהנה מאוד השכינה. בן חור, שיהיה בן חורין ממלאך המות ומדינה של גיהנום. למטה יהודה, שבאותו עולם נותן הודאות ותשבחות להקדוש ברוך הוא: זאת ועוד, וימלא אתו רוח אלהים בחכמה בתבונה ובדעת, אף על גב דלא למד בעולם הזה, באותו עולם ימלא אותו הקדוש ברוך הוא בחכמה בתבונה ובדעת ובכל מלאכת התורה כדי שלא יתבישו בין החכמים, ועליו נאמר (ישעיה מ י) 'הנה שפרו אתו ופעלתו לפני':

(פיתוחי חותם, פרשת ויקהל)

זהירות בדיבור הפועל בעולמות העליונים

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אלהים אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם, וגו'. ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש וגו', לא תבערו אש וגו' (שמות לה א-ג). אפשר לרמוז, דהדברים שמוציא אדם מפיו עושים פעולות למעלה, ולפיכך יש חמרא גדולה בלשון הרע, דפוגם בעולמות עליונים למעלה, והוא הדין דברים בטלים. ועל זה אמרה התורה (דברים לב מז) 'כי לא דבר רק הוא, כלומר, אל תחשב שהדבור ריק הוא, כי אם ריק הוא, מכאן הוא (ב"ר א יד), שאין אתם רודפים אחר הקדשה והטהרה לדעת פנימיות הדברים, והחסרון מכאן הוא בא. והנה, מלמוד התורה ומן התפלה ידוע ידע האדם שהדברים שמוציא מפיו הם בונים עולמות למעלה, שהרי עליהם העולם

עצות וסגולות:

עניני שמירת הדיבור (ב')

סיג לחכמה שתיקה

הפה, דצריך האדם לשמרו שמירה גדולה, כמו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים לד יג-יד) 'מי האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב, נצר לשונך מרע וגו', הרי ראייה דחיי האדם תלויים בפיו (ע"ז יט: ויק"ר טז ב). וכן אמר שלמה המלך עליו השלום (קהלת ו ז) 'כל צמל האדם לפיהו'. וכל החכמים, ראשונים ואחרונים, מזהירים ומוכיחים על הפה, והתנא אמר (אבות פ"א מ"ז) לא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה, ועוד אמר (שם פ"ג מ"ג) סיג לחכמה שתיקה. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (כד הקמח ערך רשות ז) אם דבור כסף, שתיקה זהב. (פיתוחי חותם פרשת תצוה, ד"ה ועשו את האפוד)

על לשון הרע וניבול פה – יש כרת

ולשון הרע ונבלות הפה אפא כרת, כמו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים יב ד) 'כרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות' (ערכין טו: שבת לג: וברש"י שם).

(פיתוחי חותם שם)

פגם ברית הלשון גורם לפגם ברית המעור

דכמו שצריך לשמור ברית המעור, כך צריך לשמור ברית הלשון (ספר יצירה פ"א מ"ג). והנה בזהר הקדוש (ח"ב רסד). קורא לפגם הברית 'משקר באת קימא קדישא', ואם כן כשיחזר בתשובה צריך לתקן הכל, ברית המעור וברית הלשון, ושיניהם צריך לעשותם אמת, שאם פוגם ברית הלשון, בזה גורם לברית המעור לפגם, לכן צריך להתרחק מן השקר עד הקצה האחרון ולרדף אחר האמת עד הקצה האחרון, ורדיפת האמת תקון לפגם הברית.

(אלף בינה, אות שי"ן ג)

התעוררות לשמירת הפה

בני אדם רבים ככלם אינם חוששים לשמור לשונם, ורב בני אדם אומרים מה קפידא יש בדברים בעלמא ומה פגם יש בדבר, על זה בא לעורר לבות בני אדם ולומר להם, עוררו ישנים מתרדמתכם, שאתם סומים בדבר הזה, שבשביל דבר זה אין אתם נדבקים בקדשה כראוי, וזהו המבדיל ביניכם לביני אלהיכם.

(פיתוחי חותם פרשת מטות, ד"ה וידבר משה)

צריך לעשות סייגים למניעת השקר

והנה העון הזה בעונותינו הרבים מצוי בכל דור ודור ופרוצים בו העם, דברי שקר ומרמה אין קץ, ויש נודדים ואינם מקימים, ושבועת שקר ושוא וכיוצא מינים ממנים שונים, וזה הענין צריך גדרים וסיגים ודברי מוסר ותוכחה, אולי ישמעו וישובו, וכו', וראשי העם שמורים לבני ישראל, הם הצריכים להזהירם על זה בכל עת, ויאמרו להם שזה פגם גדול בשכינה ומוסיף לה עכבה בגלות.

(פיתוחי חותם שם)

עבודת ה' תלויה בשפתיים, ויזהר בהם מאוד

שפתי אדם, שצריך לזהר לשמרו כראוי שמירה מעלה, ויסתכל ויבין שכל עבודת ה' בהם תלויה, ועקר עמוד העולם שהיא התפלה בשפתיים תלויה, ועקר התורה בהם תלויה, וכיון שעקר העבודה בהם תלויה, צריך שיהיו שמורים מכל דבר המטנף אותם, שאם יהיו מטנפים, לא שייך שעל ידיהם תעשה שום פעלה, לא בשעת התפלה ולא זולתה (זהר ח"ב רסג:).

(פיתוחי חותם פרשת בהעלותך, ד"ה עשה לך)

לידי קנאה להתקנאות בבני אדם שפמותו שהם עשירים והוא לא כן, אלא יאמר הכל בידו יתברך. ולזה קראו התנא לבצל הבטחון 'עשיר', באמרו (אבות פ"ד מ"א) איזהו עשיר השמח בחלקו, ולא שיר שישמח בחלקו כי אם בעל הבטחון, שבטוח בה' ואומר זהו מה שגור אדון הכל לתת לי, ושמח בחלקו אם מעט ואם רב:

ביאור הפסוק 'ברכת ה' היא תעשיר' וגו'

זה היה אצלי כונת הכתוב (משלי י כב) 'ברכת ה' היא תעשיר' ולא יוסף עצב עמה, 'ברכת ה' היא מדת הבטחון, דהינו, מה שנותן לו ה' שמח בו ואומר ברכת ה' מה שנותן לי אדון הכל. ולא יוסף עצב עמה, הכונה, כיון שבטוח בה' ויודע שהכל תלוי בהשגחתו יתברך, נמשך לו מזה שלא יבוא לידי טרחא ויתרה המביאות לידי בטול תורה ותפלה. ועוד, לא יבוא לידי דאגה וקנאה לומר מפני מה פלוגי נתעשר ואני לא כן, רק שיאמר כך רצה אדון הכל. וזהו 'ולא יוסף עצב עמה', נדרש לשני פנים, לשון טרחא ולשון דאגה:

מי שאינו בוטח מבטל תורה ותפילה ועונג וקדושת שבת

אבל בעונותינו הרבים, בטרחתו ויגיעתו ובקיאותו אין לו שום מנוחה כלל, ומבטל תורה ותפלה ומלא קנאה, וגם כשהוא על משכבו רציונה על משכבה סליקו קדש מה לעשות בסחורה פלוגית, כדת מה לעשות בהלואה פלוגית, ובהא סליק ובהא נחית כל היום וכל הלילה. ולזה נאמר 'תפלתו תועבה', שהרי תפלה נקראת עבודה שבלב, וזה, לבו כל עמו, הלך בדרך מרחוק. ונמשך מזה, גם בשבת קדש שהוא יום מנוחה לגוף ולנפש, מחשב כי אם מה יעשה בחל כשיצא מהשבת, והרי בטל ענג שבת והארתו, כי עקר השבת הוא שיקבע בדעתו שהוא יום קדוש, והנחילו הקדוש ברוך הוא לעמו ישראל להתענג בו ולעסוק בתורתו (תדב"ר פ"א), והכל תלוי בלב ובמחשבה טהורה, ואם הלב פונה לדברי חל, היכן קדשה שורה עליו. ומי גרם כל זאת, הוא בחשבו שירות הממון תלוי ביד האדם, וחכמתו ובקיאותו וטרחתו היא הגורמת, לפיכך בכל יום מחשבות חדשות מקרוב באו מה לעשות [ב]עסק זה וכיצא. אבל אם תלה בטחונו באדון הכל המושגח על כל פרט ופרט, ידע כי מה שגור ה' הוא שיהיה ואין מחשבותיו מועילות לו כלום, ואינו מחשב כי אם בדרכי ה' ובתורתו:

הבוטח בה' זוכה להארה מקדושת שבת

זהו שאמר הפסוק ששית ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש, התורה אומרת, אם רצית לקיים שבת כראוי ותחול עליך קדשת שבת, דע לך שהמלאכה שאיתה עוסק בימי החל והרוח שאיתה מדוית, אין אותה הוא העושה, רק מאליה נעשית על ידו יתברך, כי הוא הגורם והנותן לך כח לעשות חיל, ולפיכך אמר תעשה ולא 'תעשה'. וכשתחשב כך ותעשה בטחון בה', אז יום השביעי יהיה לך קדש, שמבטחני כך שלא תחשב בשבת על מה שתעשה בחל, שהרי אפלו בחל אין אותה מחשב, רק משים בטחון בה', מכל שכן בשבת. אבל אם אתה בוטח בהרוחת ממון על יגיעתך ועל חכמתך, מעולם המחשבות לא יסורו ממך אפלו בשבת, ואין אותה זוכה לקדשת שבת. ולפיכך אמר תעשה ולא 'תעשה': (פיתוחי חותם פרשת ויקהל)

עומד (אבות פ"א מ"ב). וכשם שהדברים של הקדשה בונים עולמות למעלה, כך בהפך, דברים שאינם מהגנים עושים פגם גדול למעלה. ועל זה הזהרנו הרבה על דברי חל בשבת, כדי שלא לפגם בשבת שהוא קדש (שבת קיג: ירושלמי שבת פט"ו ה"ג):

משה הקהיל את כל ישראל להזהירם על הדיבור

זהו שאמר ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, לפי שרצה להזהירם על שמירת הלשון והדיבור, ולפי שדבר זה מצוי בכל העולם והרגלו בו, אם בלשון הרע או בדברים בטלים או בשקר או בדברי מרמה וכיוצא, כל אחד ואחד אחז לו דרך לעצמו, לפיכך כנס כל עדת בני ישראל ואמר להם הווי זהירים בשמירת הדברים, כי לא דבר ריק הוא, כי הדברים עושים פעלתם למעלה, לטובה או להפך. וזהו שאמר אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם, כלומר, אלה הדברים שאיתם מוציאים מפיהם, אל יעלה בדעתכם שאין בהם ממש, שהרי צוה ה' לעשות אתם, דהינו, עושים מעשה ממש למעלה, ולכן השמרו מאד לנפשותיכם פן תפגמו בדברים. ועל זה סמך לזה ששית ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש, והשמרו בקדשתו שלא תדברו בו דברי חל, דבזה אתם עושים פגם גדול למעלה. ומכל שכן שלא תבואו לידי כעס בשבת, דזה הוא הפגם הגדול, וזהו שאמר לא תבערו אש, דהינו שלא תבואו לידי כעס בשבת, דכל הכועס כל מיני גיהנם שולטים בו (נדרים כב.). והסבה המביאה לכל אלה היא שפת יתר ודברים בטלים, לפיכך הזהירו בדברים הרבה יותר, ובהם תבואו לידי קדשה:

(פיתוחי חותם פרשת ויקהל)

אין חכמת האדם מועילה כלום, והכל מאת ה'

ששית ימים תעשה מלאכה וגו' (שמות לה ב). יש לדקדק למה אמר תעשה ולא אמר 'תעשה'. ואפשר לרמז, דהנה ידוע מה שאמר התנא עליו השלום (קדושין פב). דאין עניות ועשירות מן האמנות, אלא הכל לפי זכותו, והכל תלוי בידו יתברך, ואין הדבר ביד האדם לפי טרחו ויגיעתו ולפי בקיאותו וחכמתו. ומקרא מלא הוא (שמואל א' ב ז) 'ה' מוריש ומעשיר משפיל אף מרומם'. ועוד כתוב בתורה (דברים ח יח) 'וזכרת את ה' אלהיך כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל, ותרגם אונקלוס עליו השלום ארי הוא דיהיב לך עיטא למקני נכסין, שלא יאמר אדם חכמתו ובקיאותו גרמה לו לאסוף ממון, רק הכל מאתו יתברך. ודבר זה מי שיש לו דעת יודה בו, והרי עינינו הרואות מעשים בכל יום, כמה חכמים במשא ומתן ובקנינים ולא עלה בידם כלום, וכמה טפשים והון רב להם. וכמה אמנים במלאכה ואין כל, וכמה בטלים והון רב להם. ומזה ידע האדם דהכל בידו יתברך, וישים בטחונו בו, ולא יהיה נבהל להון שיביאנו לידי חסרון, כי אין חכמתו ובקיאותו בענין זה מועילה כלום:

הבוטח בה' אינו מבטל תורה ותפילה ואינו מקנא

וכיון שישים בטחונו בה' יתברך, כמה תועלות נמשכות מזה: אחד, שלא יבוא לידי טרח הרבה, כי אם יחשב שטרחתו הרבה גורמת לו הרוח נמשך מזה שיבוא לידי בטול תורה ותפלה, כמו שענינו הרואות בעונותינו הרבים בשאר בני אדם. ועוד, לא יבוא

מסכת חגיגה דף יח – כד

תפילין אינו עובר על כל תוסף כיון שאינו מכין בהנחתם לשם מצוה ודאי ובאופן זה גם אין חשש של זלזול באות של חול המועד כיון שאינו מתכוין להניחם לשם מצוה. (ראה עוד במשנה ברורה שם פרטי דינים בזה).

וכתב בשו"ת פרשת מרדכי (או"ח סי' ד), שאף שבעיר אחת יש ספרדים ואשכנזים, והספרדים נוהגים שלא להניח תפילין בחול המועד, והאשכנזים מניחים תפילין בחול המועד, מכל מקום אין בזה איסור משום לא תתגודדו, שיש לומר שאין איסור לא תתגודדו נוהג אלא בתחלת המחלוקת, ובבית דין אחד, שיש להם להשוות דעתם יחד, אבל בדבר שנחלקו בו הקדמונים וכל אחד נוהג כדעת רבותיו אין בזה משום לא תתגודדו, וכל אחד צריך לקיים מנהג אבותיו ואפילו בבית כנסת אחד.

והגה"ק בעל הדברי חיים מצאנז הורה שהבחורים יניחו תפילין בחוה"מ, כיון שעדיין אינם בעלי דעת רחבה שיהיה שייך אצלם שאכילת מצה בחוה"מ וישיבה בסוכה ומצוות המועד בבחינת אות, ועובדא היתה שנכנס לביהמ"ד וראה שהבחורים משחקים ומתקוטטים, ואמר בלשון קדשו, היאך הגיעו לידי זה מחמת שלא הניחו תפילין ואין להם עול מלכות שמים, וצוה להם שיניחו תפילין. וראה שו"ת דברי יציב (או"ח סי' י).

טבילת כלים על ידי גוי

בגמ': חולין לא בעו כוונה (חגיגה יט, א). הנה הקונה מהעובד כוכבים כלי סעודה של מתכת או של זכוכית, או כלים המצופים באבר מפנים, אף על פי שהם חדשים צריך להטבילם במקוה או מעיין של ארבעים סאה (שו"ע יו"ד סי' קכ). ונשאל הרשב"א (בתשובה ח"ג סי' רנה ח"ז סי' יט) אם מועיל מה שיטבול הגוי כלי הישראל משום שגוי אינו בר שליחות ואי אפשר לשולחו לזה. וכתב הרשב"א שכיון שמבואר בסוגייתנו שלחולין לא בעי כוונה מועילה טבילתו וא"צ לזה שליחות. (ראה שם שצירף לזה עוד סברות וראה עוד שם בתשובה רנט).

הנחת תפילין בחול המועד

בגמ': חולו של מועד אסור בעשיית מלאכה (חגיגה יח, א).

נחלקו הראשונים בדין הנחת תפילין אם נוהגת גם בחולו של מועד. בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' תרצ) נשאל בזה, והשיב שאין מניחים שגם הם אות שהרי חולו של מועד אסור בכל מלאכה שאינה מלאכת דבר האבד, ואיסור מלאכה במועד מדאורייתא הוא כמבואר בסוגייתנו שנלמד הדבר מן הפסוקים. וכן כתבו התוספות (עירובין צו.). והביאו שכן פסק בה"ג. אלא שהקשו ע"ז הראשונים מדברי הגמרא במו"ק (יח:): שיותר לכתוב תפילין בחולו של מועד לעצמו ואם אינו לצורך המועד למה יהיה מותר לכתוב הדבר במועד. והריטב"א (מו"ק שם וכן נראה מדברי הרשב"א הנ"ל) תירץ שאכן אין ההיתר אלא כדי שיהיו מזומנים לו מיד לאחר המועד להניחם. (וכן שיטת הרמב"ם יו"ט פ"ז ה"ג לדברי הכס"מ, וכן דעת הראב"ד בתמים דעים הובא בתשו' הרשב"א הנ"ל ובר"ן).

אולם הביא הריטב"א דעת רבינו שמשון ורבינו יהודה שכתבו שמועד זמן תפילין, ועיקר האות הוא דוקא בימים שיש בהם עיקר המצוות ואסורים בעשיית מלאכה. והביאו ראייה מדברי הירושלמי (מו"ק פ"ג ה"ד) שמפורש מתוך דבריו שמניחין תפילין בחולו של מועד. וכן הכריע הריטב"א

צב-צג ובתשובות הגאונים שערי תשובה
סי' רחצ ובחידושי הרמב"ן המכתם הר"ן
ומהר"ם חלאה בפסחים שם שפסקו שאין
מועיל שימור באופן זה מחמץ וכהמנחת
חינוך ולא כדחיית המאירי).

חציצה בכלי כבד הנמצא בתוך כלי אחר

בגמ': אמר רב אילא מפני שכבידו של
כלי חוצץ (חגיגה כא, א).

כתב המאירי (כ: ד"ה המעלה הראשונה)
שמצאנו בנימוקי הגאונים שאם היה הכלי
המונח בתוך הכלי האחר כבד כליטרא, הרי
חוצץ אף לתרומה, וכתב המאירי שכן מצא
אחרי כן בתלמוד המערב. וכן כתב הרמ"א
(יו"ד סי' רב ס"ו) בשם המרדכי שאם הכלי
הפנימי הוא כבד ומונח תוך החיצון, לא
תעלה לו טבילה במקום שמונח. וכתב
בביאור הגר"א (שם סק"ח) שאע"ג שאמרו
בסוגיותינו שדוקא לקדש הרי זו חציצה
אבל לתרומה לא, וכל שכן לחולין, ולרבא
דקי"ל כוותיה אפילו לקדש אינה חציצה
כמו שהקשו מאי איכא בין דרבא כו', היינו
דווקא בכלים שהם קלים אך בכלים כבדים
חיישינן לחציצה אף לחולין.

ובשפת אמת (ד"ה בגמ' אר"א) כתב
שלכאורה נראה דהיינו דוקא כשהניח הכלים
זה בתוך זה קודם הטבילה, אבל אם הניח
כלי במקוה ואח"כ הניח בו כלי אחר ליכא
שום חציצה, מאחר שקדמו המים ונכנסו

ולכן הנכון ביותר שיעשה כן ויתן לנכרי
לטבול את הכלים ולא יברך על הטבילה.

שימור בחמץ שביד חבירו

בגמ': חזקה אין אדם משמר מה שביד
חבירו. (חגיגה כ, א).

מבואר בסוגיותינו שאין מועיל שימורו
של אדם על מה שביד חבירו. במנחת חינוך
(מצוה י אות י) האריך בנידון האחרונים
בדין שימור מחמץ בעשיית המצה, וכתב
להוכיח מסוגיותינו שהעושה את המעשה
צריך להתכוין לשימור לשמה ואין מועילה
כוונת אחר העומד על גבו לשימור לשמה.
שהרי הקשו בגמרא נעביד לה שימור
בידא דחבריה ומתוך רבי יוחנן חזקה אין
אדם משמר מה שביד חבירו. הרי שצריך
שימור של המתעסק בדבר עצמו ולא
מועיל שימור של אחר העומד בסמוך לו.
וכבר הביא הוכחה זו המאירי (בסוגין בשם
קצת מפרשים ובפסחים מ. בשם גדולי
המפרשים) שלמדו מכאן שלא להניח
לנכרית ללוש עיסה של מצת מצוה בפסח
אף אם ישראלית עומדת על גבה כיון שאין
מועיל שימור על מה שביד חבירו. ובדבריו
כאן דחה המאירי שאין הדברים דומים זה
לזה, כיון שבמצה אין השימור אלא שלא
יחמץ ואין בזה פסול היסח הדעת, וא"כ אי
אפשר ללמוד מטהרות שפוסל בהן היסח
הדעת. (וע"ע זכר לחגיגה שכתב חילוק אחר.
וראה עוד מהר"ץ גיאיות הלכות פסח עמ')

וכן פסק בשו"ע (יו"ד סי' קכ סט"ו) שאם
הטביל כלים על ידי עובד כוכבים, עלתה
להם טבילה. והב"ח (שם סי"א) כתב על
פי זה שהקונה כלים מן הגוים ונפלו למים
קודם טבילה, שכתב בקונטרס בשם ר"י
שאין להטבילם יותר כיון שאין צריך כוונה
לטבילה. אולם מסקנת דבריו שכל מה
שהיקל הרשב"א בזה הוא מפני ששיטתו
להקל ג"כ בטבילת גדה שאין צריך לזה
כוונה אבל לפי מה שנפסק להלכה שצריך
כוונה גם בטבילת כלי יהא צורך בכוונה
ובלא זה לא תועיל הטבילה. אולם הש"ך
(ס"ק כח) וגם הט"ז (ס"ק יז) כתבו לחלק
בין הדברים, והביאו שהרשב"א עצמו ג"כ
סובר שבגדה צריך כוונה בטבילה (הובא
בבי" סוס"י קצח) ואעפ"כ בטבילת כלים
פסק שאין צריך כוונה ועל כרחך שחלוקים
הדברים ובטבילת כלים אין צורך בכוונה.
אך הגר"א (ס"ק לז) הכריע כהב"ח.

והט"ז (שם) דייק מלשון השולחן ערוך
(שם) שרק בדיעבד מועילה הטבילה,
שכתב שאם הטביל כלים על ידי עובד
כוכבים עלתה להם טבילה, ומשמע דיעבד.
אך כתב שאינו כן שהרי מקור הדברים
בתשובות הג"ל ושם התיר הרשב"א
לכתחילה, ומדברי הרשב"א נראה שגם
יוכל הישראל לברך על טבילה זו שהטביל
הנכרי. אבל מסקנת הט"ז שאעפ"כ אין
הדבר אלא בדיעבד שהרי האין יברך על
מה שיטביל הגוי והישראל לא יעשה כלום
(ראה זה מזוקק שם), ועל כן כתב שאין
ראוי לעשות כן לכתחילה, ועל כן כתב
בשולחן ערוך לשון דיעבד. וליישב דברי
הרשב"א כתב שאם מטביל הישראל ג"כ
איזה כלי באותה שעה אלא שהגוי מסייע
לו להטביל את שאר הכלים יכול הישראל
לברך כיון שברכתו תהיה על מה שעושה
הוא בעצמו, וא"כ יתכן שבאופן זה מדבר
הרשב"א שהתיר לכתחילה.

ובתהלה לדוד (או"ח סי' רסא) כתב שמי
שיש לו כלים חדשים וצריך להשתמש בהם
ביום טוב ונודע לו שלא טבלום במקוה,
שנחלקו הפוסקים אם יכולים לטבלם ביום
טוב (ראה או"ח סי' שכג ס"ז), היותר טוב
הוא שיתן לנכרי שיטבול אותם, ואף שהט"ז
חשש בזה שמה יפסיד בכך את הברכה,
מכך מקום בעצות האחרות שניתנו על ידי
הפוסקים גם כן מפסידים הברכה (עיי"ש),

נשאל בדבר המתענים תענית הפסקה שאין אוכלים כמה ימים רצופים, אם יפה הם עושים. והשיב שהרבה עשו ועלה בידם, אבל יש לחוש לזה משום סכנה, שהרי בזמן שהיו מקדשין על פי הראייה לא רצו לגזור ב' ימים יום הכפורים מפני הסכנה (ראה ר"ה כא.), ובירושלמי (ראש השנה פ"א ה"ד) הובא שאמר רב חסדא לאותם שצמים ב' ימים ליום הכפורים מספק, למה אתם מכניסין עצמכם לספק הזה, חזקה שאין ב"ד מתעצלין בו. ואבוב דר"ש בר רב יצחק חש על עצמו וצם שני ימים ונפסק כרוכו ומת, ופירש בהלכות קטנות שכרוכו היינו שנפסק אחד האברים הפנימיים מחוסר לחות השרשי שנתאכל ומת אותו איבר. ואף על פי שלא ימותו בתוך שנתם אפשר שמתחיל ליפסד או לינקב איזה מן הגידים או מן הוורידים או שיתביש המוח שבעצמות, וברוב הימים תמצאנו. ובכל דברי חז"ל לא הזכירו הפסקות לענין תשובה, וכנראה שאסור לאדם ליכנס אפילו במיעוטא דמיעוטא של סכנה, שאין הולכין בנפשות אחר הרוב. ומה שאמרו בסוגייתנו שרבי יהושע אמר על דברי בית שמאי לענין מסויים בושני מדבריהם, ואחרי שנתפרש לו טעמם מיד הלך רבי יהושע ונשתטח על קברי בית שמאי אמר נעניתי לכם עצמות בית שמאי ומה סתומות שלכם כך מפורשות על אחת כמה וכמה, ואמרו שכל ימיו הושרחו שיניו מפני תעניותיו, אין הכוונה בזה שהתענה הפסקות, אלא שהיה מתענה דבר יום ביומו ואוכל בין התעניות. ואם לאיסור כרת של יום הכפורים לא חששו מחמת סכנת נפשות, כל שכן לדבר אחר, ובימינו אלה הרבה שלא הספיקו לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתם.

ובשו"ת חתם סופר (או"ח סי' קעג) כתב בדבר מה שנמצא כתוב בספרי המקובלים שמי שצריך להתענות תעניות רבות לצורך תיקון תשובה, אם רוצה למחר ולהקל מעליו אזי יתענה הפסקה משני ימים וב' לילות רצופים ויחשב לכ"ו ימים, ובש"ע (או"ח סי' תקסח ס"ד) כתב שהוא מ' יום, וכתב החתם סופר שדבר זה אין לנו סמך מן הראשונים כלל, וע"כ אין לסמוך על זה במספר מ' יום שכתב הרוקח (הלכות תשובה אות יד) שצריך להתענות על כל בעילה של בעילת

מטביל כלי זכוכית מלא מים בתוך באר מים וכדי שלא יפול לבור הוא נותנו בתוך דלי יש להיזהר שלא יהיה חציצה, כיון שמחמת כובד כלי הזכוכית והמים שבתוכו לא יכנסו המים לתחתית הכלי ונמצא שלא נטבל כדין, אלא יגלגל ויטה את הכלי בתוך הדלי כדי שיוכל לנוע בתוך הדלי וכך יבואו מים לכלי מכל צדדיו.

וכתב הט"ז (יו"ד סי' קכ סק"ד) שאף לדעת המרדכי אדם הטובל כלי בידיו סגי בזה שירטיב ידיו אפילו במים תלושים ויחזיק את הכלי בידיו באחיזה בינונית, משום שרק בכלי שמחמת כובדו הטבעי הוא שוקע בתוך המים צריך שיטהו על צידו, משום שחוששים שמא לא יבואו המים על כולו. אך באדם המחזיק סגי שיקפיד שלא יחזיק את הכלי בחזקה, ואז שפיר נכנסים המים מכל צדדי הכלי. ואינו צריך שיטביל ידיו במי מקוה דוקא כדי שאף מקום אחיזתו יגע במים, דסגי בזה שמקפיד להחזיקו בדיבוק בינוני כדי שהמים יכנסו אף תחת ידיו.

תענית הפסקה מערב שבת לערב שבת

בגמ': מיד הלך רבי יהושע ונשתטח על קברי בית שמאי אמר נעניתי לכם עצמות בית שמאי ומה סתומות שלכם כך מפורשות על אחת כמה וכמה אמרו כל ימיו הושרחו שיניו מפני תעניותיו (חגיגה כב, ב). בשו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' רנב)

בכלי הראשון בלי חציצה לפני שהכניסו בו את הכלי השני, וכמו שאין רגלי האדם או כובד החיצונות חוצץ בקרקע המקוה משום דקדמו המים א"כ ה"ה בזה.

ומבואר שלפי דברי השפת אמת באופן שקדמו המים אין לחשוש לחציצה אף בכלי בתוך כלי לקדש ואם כן גם אם הכלי הפנימי הוא כבד שפסק הרמ"א שאין להטבילו אף לחולין משום חציצה ליכא שום חיסרון אם יניח את הכלי הראשון קודם ורק אח"כ יניח את הכלי הפנימי הכבד.

והנה כתב המרדכי (עבודה זרה סי' תתס) שרבינו מאיר היה מורה להטביל כלי בתוך כלי בבאר ובלבד שיהיו המים צפין על פי החיצון ושיהי פי החיצון כשפופרת הנוד, וכמו שאמרו בסוגייתנו שמטבילין כלי בתוך כלי לתרומה אבל לא לקדש. וגם הורו שיש להיזהר אם יטביל לזכוכית מלא מים ויתנהו בדלי מלא מים והדלי שוקע בבור שלא יושיבוהו על שוליו פן יהיה חציצה מחמת כובדו של כלי וחוצץ, כמו שאמרו בסוגייתנו, אלא יטהו על צידו ויתגלגל הנה והנה בתוך הכלי בבור. ואין להקשות מאי שנא מפרסת רגל אדם העומד בקרקע במקוה ואינו חוצץ משום דאמרינן שהמים באין לשם טרם יתן רגלו בארץ, שיש לומר שדוקא במקוה שלם שהם מחוברין יש לומר שהמים מקדמים, אבל כשנותן הזכוכית בדלי אפילו מלא מים אינו מועיל כי הם תלושים. וכתב עוד שגם יש להיזהר בהא דתנן פרק ח' דמקואות האוחז באדם ובכלים ומטבילין טמאים. ומבואר שאם

שהקל בקדושת הגליונות העודפות על השיעור הנצרך, וחלק עליו ודחה ראיותיו והוכיח שגליונות הספרים אע"פ שאינם נצרכים לספר תורה יש בהם קדושה גמורה ואסור לחתוך אותם, שכל המחובר לאותו יריעה מקרי גליון וטעון גזירה.

ובשו"ת הרי בשמים כתב לפשר בין הדעות, שגליונות היתרות על הנצרך אין בהם קדושה מן התורה אבל יש בהם קדושה מדרבנן. ויסוד הדברים על פי המבואר בסוגייתנו [וראה גם מש"נ לעיל משמו לענין דיבוק אותיות], שהכלי מצרף כל מה שבתוכו לקדוש לעשותו אחד, וכך גם חבור הגליונות מצרפם להיות כולם קדושים, אך לפי שמבואר בסוגייתנו שמדאורייתא דווקא מה שצריך לכלי הכלי מצרפו ומה שאין צריך לכלי אין כלי מצרפו, ומדרבנן גם מה שאינו נצרך לכלי הכלי מצרפו, ואם כן הוא הדין בגליונות שהגליונות הנצרכים לספר הרי הם קדושים מדאורייתא אבל הגליונות שאינם נצרכים לספר אינם קדושים אלא מדרבנן. והוכיח בהרי בשמים שבקדושה דרבנן מועיל תנאי, ולפי זה כתב שכיון שדרך הסופרים להתנות שהגליונות היתרים לא תהיה בהם קדושה ויוכלו לחתכם, הרי זה כאילו גם סופר זה התנה כך, וכיון שאין קדושה בגליונות שאין נצרכים לספר אלא מדרבנן הועיל תנאי זה ויכולים לחתוך את הגליונות היתרים (וע"ע שו"ת קנין תורה בהלכה ח"ג סי' מז ושו"ת שבט הלוי ח"ח סי' רל).

אותם קודם הכתיבה כדי שיהיו באורך י"ז אצבעות כשאר היריעות הראשונות, אבל הסופר לא עשה כן ולא הניף עליהן ברזל לחתכן, אלא שעשה גליונות רחבים יותר למעלה ולמטה באופן שהכתב מתאים ומיושר עם שאר היריעות ורק הגליונות עודפים מלמעלה ומלמטה. ואם יניחום כך לא יהיה לספר תורה לא הוד ולא הדר שיריעה אחת תהיה גדולה מחברתה. והסתפק אותו חכם אם יכולים לחתוך את העודף ביריעות הארוכות לעשות כל היריעות באורך י"ז אצבעות, או שמא כיון שכבר נתקדשו גליונות ספר התורה אין להורידם מקדושתם ולחתכן.

והנה בשו"ע (יו"ד סי' רצ ס"א) מבואר שאין כותבים מזוזה על גליוני ספר תורה, לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה. ומבואר בזה שיש קדושה בגליונות ואין להורידן מקדושתן. אמנם בשו"ת משאת בנימין (סי' ק) דן לענין קדושת גליוני שאר ספרים, וכתב בתוך דבריו שאף בגליוני ספר תורה אין קדושה אלא בשיעור הגליון הנצרך לספר תורה, והוא המבואר בשו"ע (יו"ד סי' רעג ס"א), אבל היתר על שיעור זה אין בו קדושה ויכולים לחתכו. אך בשו"ת שבות יעקב (ח"ג סי' פו) נשאל בזה לענין ספר תורה שהיה כתוב על קלף צבי ויש לו גליונות למעלה ולמטה יותר מכשיעור עד שמרוב כובדו אי אפשר להגביה אותו, אם מותר לחתוך העודף על השיעור או לא, והביא דברי המשאת בנימין

נדה. אבל בימים שהוסיפו המקובלים על מנין זה ואמרו שצריך להתענות ס"ג ימים, הם אמרו והם אמרו, ובאלו הימים יכול להתענות הפסקה מב' ימים ולילות רצופים להשלים. על כן יתענה שלשים ושמונה ימים נפרדים דבלאו הכי כתב המג"א (שם ס"ק טו) שטוב יותר שיצום מפוזרים שבכל עת יהיה לבו נכנע ויהיה חטאו נגדו תמיד, ואחר כך יעשה הפסקה אחת משני ימים וב' לילות רצופים דה"ל מ' יום, ולדעת המקובלים שהפסקה נחשבת לכ"ז ימים הוי ליה ס"ד ימים ויוצא ידי שניהם.

ומהר"ח פלאגי ברוח חיים (או"ח סי' תקעט סק"ב) הביא דברי המקובלים שתענית הפסקה של ב' ימים וב' לילות היא ככ"ז תעניות, והפסקה של ג' ימים וג' לילות היא כתענית של ארבעים יום, והפסקה של ד' ימים ולילות עולה כאלף ושמונים תעניות, והפסקה של חמשה ימים ולילות עולה כאלף ושש מאות תעניות, והפסקה של ו' ימים ולילות עולה כחמשה וששים אלף ושש מאות תעניות. ולכל אחת מהנה יש כוונות מיוחדות ווידוים מיוחדים, ועיי"ש שהארץ בזה.

ובאורח לחיים (אמור) כתב בשם המגיד ממעזריטש, שאם מתענים יום אחד לפני ערב יום הכפורים ומפסיקים לפניו הוי כתענית הפסקה של ארבעה ימים, העולה כאלף ושמונים תעניות.

קדושת גליונות ספרי תורה היתרים על המדה

בגמ': לא נצרכא אלא לשירי מנחה דאורייתא צריך לכלי הכלי מצרפו שאין צריך לכלי אין כלי מצרפו ואותו רבנן וגזרו דאף על גב דאינו צריך לכלי כלי מצרפו (תנינא כד, א).

בשו"ת הרי בשמים (ח"ה סי' ל) נשאל בדבר חכם אחד ששכר סור סת"ם הגר בעיר אחרת כדי שיכתוב לו ספר תורה, והיה המדובר שיהיה אורך היריעה י"ז אצבעות וכך היה שולח לו כל פעם יריעות באורך זה כדי שיכתוב עליהם, ובאמצע הכתיבה לא יכל להשיג עוד יריעות באורך זה כי אם באורך י"ח אצבעות, והתחיל לשלחם לסופר כמדתן בחשבו שודאי הסופר יחתוך

הרה"ק רבי בצלאל יאיר דנציגר מאלכסנדר זי"ע כ"ה אדר א' תרצ"ד

שבור ורצון יצא הטוחן מחדר הרבי ותינה את צרתו לפני יושבי בית המדרש. נענה אחד מהם ואמר: הנה שם בפינה יושב אחיו של הרבי הרה"ק רבי בצלאל יאיר, גש אליו, תן לו נדבה הגונה ואל תרפה ממנו עד שיבטיח לך שתושע. הפציר הטוחן העשיר בצדיק שיבטיח לו שיצא זכאי בדינו. לא יכול היה אחיו של הרבי לעמוד מול תחנוניו והבטיח לו כאשר בקש.

לא יצאה שעה קלה והקול נשמע בבית הרבי כי אחיו הבטיח לטוחן שיצא זכאי במשפטו. נקרא רבי בצלאל יאיר אל הקודש פנימה ונשאל מגין לו הכוח להבטיח הבטחות. ענה רבי בצלאל יאיר בפיך ברכים: אבא [הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר] זצ"ל אמר, כי מי ששומר את פיו הקב"ה מקיים את דבורו ככתוב (במדבר ג' ל) 'לא יחל דברו' ככל היצא מפיו יעשה, אם אדם לא יעשה את דבורו חולין, הקב"ה יקיים את מוצא פיו.

הכה הישמח ישראל באצבע צרדה לאות כי מצאה התשובה חן בעיניו ופטר את אחיו לשלום. הטוחן יצא זכאי במשפט והפך מגי אצל חסידו המושבע של רבי בצלאל יאיר. עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה כשעקר רבי בצלאל יאיר את דירתו ללודז' קנה לו הטוחן את הבית שבו דר עד אחרית ימיו ושם גם יסד את בית מדרשו...

כל מעיניו היו רק בעבודת ה' וביראתו. מעולם לא נראה שחוק על פניו ולא שח שיחה בטלה. בהיותו פעם בעיר קאליש נכנסו אליו חשובי חסידי אלכסנדר להקביל את פניו, ישבו זמן ארוך ליד השולחן וחכו למוצא פיו אך הוא ישב ושתק פתח אחד הנאספים בשיחה אך דבריו לא הוטבו בעיניו. התנצל החסיד ואמר שכל כוונתו היתה רק לפתוח בשיחה, ענה לו רבי בצלאל יאיר: וכי מוכרחים לדבר (רועה נאמן עמוד צ-צד)

ומקור הדברים הוא בספרי החסידות הקדמוניים, וכמו שכתב בספר 'נועם אלימלך': לביאור הכתוב 'לא יחל דברו', פירש רש"י ז"ל לא יעשה דבריו חולין, יש לומר הפירוש לפי דרכנו שהצדיק הזה צריך לראות שלא יהא דבריו חולין כלל וכלל כי אם קדושה ודביקות, אבל אחרים מוחליין לו, רצה לומר אבל אחרים הבאים אליו בדבר הצטרפותם לפעול להם דברי גשמיות הוא מוכרח לדבר עמהם בדברי חולין הגשמיים האלו לפעול להם כל צרכם, 'ככל היוצא מפיו יעשה', פירוש, ככל אשר יצא מפי הצדיק כן יעשה ה' אלקים כמו שאמר (מ"ק טז:) הצדיק גזור והקב"ה מקיים.

וכן בספר 'קדושת לוי': מי שאינו עושה דבורו חולין, עושה תקונים בכל היוצא מפיו, ויגזור אומר ויקם לו, צדיק מושל ביראת אלהים, על ידי שמירת ברית הלשון. וזהו 'מטות', שיוכל להטות מדותיו של הקדוש ברוך הוא מדין לרחמים. (ספיר ויהלום פר' מטות תש"פ - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

נולד כבן זקוניו של אביו הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זי"ע א רבה של פילץ, כבר מימי נעוריו היה מופלא בהתנהגותו הקדושה, כל מעיניו היו רק בתורה ובעבודת ה' מתוך עמל ויגיעה, במיוחד הרבה באמירת תהלים בבכיות. בגיל צעיר היה לחתנו של ר' צבי הירש פלאוונער.

אחרי נישואיו נשאר באלכסנדר וישב על התורה ועל העבודה, התעלה במעלות התורה והוסיף קדושה על קדושתו, אחר הסתלקות אביו הוכתר אחיו הישמח ישראל למנהיג העדה, ורבינו נכנע והתבטל לפניו, כל דברי תורותיו של אחיו חרותים היו על לוח לבו, והיה חוזר עליהם מלה במלה כלשונם.

אחר פטירת הישמח ישראל נתמנה אחיו התפארת שמואל לממלא מקומו בהנהגת העדה, ושוב נכנע כלפיו רבינו כחסידי בין החסידים, שואל בעצותיו, וממלא אחר דבריו ללא עוררים.

מקומו היה תמיד ליד ספריו, מעולם לא נראה הולך ארבע אמות ללא תורה או תפילה, לאחר יום גדוש עבודת ה', היה סועד את לבו בלילה בדייסת גריסים ובכוס תה בלבד.

יהודים רבים הגיעו לבקשו ברכה וישועה ונושעו בזכותו, לחשוך בנים שהתחנן לפניו להיפקד בזרע של קיימא, יעץ לתת לצדקה מעות בשווי חמישים ושנים שקי קמה כמנין בן, החסיד עשה כדבריו ונפקד בבן זכר.

נפשו שכנה תמיד בעולמות עליונים וכל כולו היה דבוק בהקב"ה, היה מופשט מהגשמיים ועוני ומחסור שדרו תדיר בביתו, את כספי הפדיונות שקיבל, חילק לצדקה.

בימיו האחרונים כאשר שכב על ערש דווי כמעט ללא הכרה, נשמעו מפיו שמות של חולים אשר הזכירם לרפואה, שעות מספר טרם הסתלקותו התעורר, ביקש לקרוא לכל יוצאי חלציו ולהפריד מהם, אחר אמר בקול רם, "וקברתי בקברות אבותי", קרא קריאת שמע, ויצאה נשמתו בטהרה.

בעת הסתלקותו בכ"ה אדר א' תרצ"ד, נכחו בחדרו עשרות חסידים שקראו קריאת שמע בבכיות קורעות לב, בהלווייתו השתתפו אלפי אנשים מכל רחבי פולין, ארונו הקדוש נישא על כתפיים מלודז' עד לאלכסנדר במסע רגלי שארך שעות ארוכות, קברו נכרה באוהל אדמורי" אלכסנדר ליד ציון אחיו ורבו הישמח ישראל זי"ע א.

רבינו הבטיח, והטוחן יצא זכאי במשפטו

מעשה בטוחן עשיר שנסתבך בפלילים ובא במצוקתו להרה"ק הישמח ישראל מאלכסנדר זי"ע א שיושיעו. למרות תחינותיו הרבות, סרב הרבי להבטיחו מאומה, ורק ברכו שה יעזרנו. הטוחן הבין מדברי הרבי שצרתו קרובה והרבה להתחנן לפני הרבי שיבטיחו ישועה, אך תחנוניו לא הועילו.

הגה"צ רבי אברהם חיים ברים זצ"ל כ"ו אדר תשס"ב

שליט"א מבאיאן, כשהוא בטל אליו כל כולו.

רבי אברהם חיים עצמו היה סמל לאות ומופת אצל צמאי דעת ומבקשי תורת הבעש"ט אשר דבקו בו בעוז.

ביום כ"ו אדר תשס"ב תמה יריעת חייו ונתבקש להרביץ תורה בישיבה של מעלה, ז"ע. (קובץ "נזר התורה" אלול תשס"ח).

מאיפה יש לעשיר לאכול

שח פעם הגה"צ ר' חיים ברים זצ"ל: מי שהוא עני ואביון, אפשר להבין מאיפה יש לו פרנסה. הוא רואה שאין מה לאכול, אז הוא פותח תהלים ומדבר עם הקב"ה,

אתה יצרת אותי, אנא שלח לי אוכל, ותברך אותי בפרנסה. השם שומע את תפילותיו ושולח לו כל מה שהוא צריך. כולם יודעים מאיפה הוא מתפרנס.

אבל העשיר, מאיפה הוא מתפרנס? הן יש לו המון כסף. החשבון הנפוח שלו בבנק נראה ממש טוב. הוא אמנם אינו מדלג על ברכת 'ברך עלינו', אבל אי אפשר להשוות את התפילה שלו לתחנונים של העני. העשיר בקושי שם לב למה שהוא מדבר, והעני עומד ומתנועע... אז אתם יודעים איך בכל זאת מגיע אוכל לעשיר? משום "ורחמיו על כל מעשיו". הקב"ה אומר לו, אתה לא יותר גרוע מבעלי חיים, לדגים אני נותן אוכל, וגם עליך, המיליונר, אני מרחם ונותן אוכל...

גאונותו במידות

מסופר על הגאון ר' חיים ברים זצ"ל שפעם דיבר בדרשה והוציא דף קטן והסתכל כל הזמן במשך הדרשה בפתק שהיה לפניו, בסיום דרשתו השאיר בלא משים את הפתק, בדקו וראו שהדף ריק, שאלו אותו למה לקח דף וקרא מתוכו, הרי מצאו אח"כ כי לא כתוב כלום. ענה ברוב ענוותנותו: לפני היה בעל דרשן וראיתי שהסתכל בדף שהכין לעצמו, ואני לא הכנתי בדף, וחשבתי שבאם אני יגיד את דרשתי בלי דף וזה יצליח יותר מאשר דרשתי, יגידו, תראו, הוא בלי דף והוא עם דף ותראו דרשה של מי מוצלחת יותר, על כן גם אני הוצאתי את פתקי.

הגאון רבי אברהם חיים ברים זצ"ל, איש האשכולות מדמויות ההוד שבידו של מעלה. נולד בירח טבת תרפ"ב לאביו החסיד רבי מרדכי דוד זצ"ל מיקירי קרתא דשופריא.

כבר מימי נעוריו התבלט כלמדן ומתמיד מופלג ושימו יצא לתהילה כעילוי עצום. בהתמדתו כי רבה שקוד היה על תלמודו יומם וליל ביגיעה עצומה. בהיותו עלם צעיר, תלמיד בישיבת עץ חיים הירושלמית נטלו ראש הישיבה הגאון הנודע רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל אשר עמד על כשרונותיו המבורכים, שכלו הזך והישר וסגולות נפשו והביאו אל חדרי תורתו פנימה, הדריכו בנתיבות התורה ואף קבע עמו חברותא, להתקרבות מיוחדת זכה רבי אברהם חיים באותה עת גם אצל הרב זצ"ל מבריסק.

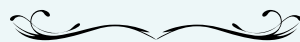
בהגיעו לפרקו היה לחתנו של הגה"צ רבי ישראל טויסיג זצ"ל ממטרסדורף. חותנו הגדול מרבה היה להשתעשע עמו בשעשועי דאורייתא בהערכה והערצה מופלגת, בראותו בו חד מגדולי הדור העתיד.

רבי אברהם חיים זצ"ל היה מהמיוחדים שבקבוצה הראשונה של אברכי ובני ישיבה מופלגים בעלי שיעור קומה, עמם פתח הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל בשנת תש"ד את ישיבת מיר המעטירה בירושלים, והיה מבאי ביתו הקרובים.

זכה להתקרב אל מרן החזו"א זצ"ל אשר פתח בפניו את אוצרות רוחו, כשעד מהרה נמנה על המיוחדים שבאותה חבורה מצומצמת וקרובה של בית החזו"א.

באותה עת נקרא לשמש כמרביץ תורה בישיבת סלבודקה שבבני ברק, וכעבור כעשור, משהוקמה ישיבת 'אהל יעקב' ע"י תלמידי רבו החזו"א נתקבל לעמוד בראשה.

איש חסיד היה דבוק בלב ונפש לרבותיו הק' צדיקי בית רוזין, ובראשם רבו כ"ק אדמו"ר רבי מרדכי שלמה ז"ע מבויאן, אליו היה מקושר בלב ונפש ובהתבטלות מלאה. רבו הק' השיב לו אהבה וחיבה בלתי רגילה לימים היה רבי אברהם חיים זצ"ל מעמודי התווך של עדת באיאן המפוארה בארה"ק תחת הנהגת כ"ק אדמו"ר

הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצוק"ל

ראש ישיבת תורה אור

כ"ז אדר תשע"ב

אשר סייע לו רבות בכל השנים הראשונות ואף את משכנה הראשון של הישיבה העמיד לרשותו, בבית דיסקין בירושלים.

בשנת תשל"א, משנתקבל כרב שכונת מטרסדורף וקבע בה את משכנו, כונן בה את משכן הקבע של הישיבה. כאן העמיד דורות של אלפי תלמידים רבים מהם מרביצי תורה והוראה אשר נקשרו אליו בעבותות אהבה וחיבה.

נסתלק לבית עולמו זקן ושובע ימים בן למעלה מק"א שנים ביום כ"ז באדר תשע"ב ומנוחתו כבוד בהר הזיתים.

הותיר אחריו מורשת מפוארת דורות של צאצאים ותלמידים, מפיו ומפי ספריו הנודעים, "טבעת החושן"; "אגרא

דשמעתתא"; "מילואי אבן"; "אמרי חיים"; "משמרת חיים" ו"שיעורי רבי חיים פנחס".

אצל מרן החפץ חיים

ברבות השנים סיפר לתלמידיו, כי בעת שהותו בישיבת מיר בגולה, הלך לקבל את ברכתו של הכהן הגדול מאחיו בעל ה"חפץ חיים" בראדין.

כאשר נכנסו למעון קודשו זכו לחזות בדמותו הקורנת. ה"חפץ חיים" כבר היה בגיל מופלג ושמיעתו נחלשה, והתלמיד שושה עמו קרא באזניו כי הגיעה קבוצה של תלמידים אמריקאים מהישיבה במיר המבקשים ברכה. החפץ חיים הרים את ראשו סקר בעיניו את התלמידים ואמר: "אם הקב"ה כביכול יכול היה לבוא להר סיני ולרדת לארץ כדי ליתן את התורה, אתם יכולים לבוא מאמריקה לישיבת מיר ללמוד את התורה".

רבי חיים פנחס מדגיש היה שוב ושוב בפני תלמידיו את התפעלותו העצומה מהביקור המדגש ובייחוד מדבריו המופלאים של הח"ח, כי בעוד שהתלמידים ציפו שהחפץ חיים יתפעל ממסירות נפשם לנטוש מאחוריהם חיי תענוגות בארה"ב כדי ללמוד בישיבת מיר בחוסר תנאים גשמיים מינימליים, הנה הם לומדים מפיו את נקודת המבט הנכונה, לימוד לכל ימי חייהם.

הגה"פ נולד בכ"ז אלול בשנת תר"ע להוריו אביו רבי יעקב יצחק זצ"ל ולאמו מרת יוספה ע"ה, בעיר אוסטרוב שבפולין, לבית שכולו ספוג בלימוד תורה ואהבתה. באותה תקופה פרצה מלחמת העולם, הראשונה ואביו שהה באותה עת בגפו ארה"ב לצורך פרנסתו, כאשר בני המשפחה נותרו בפולין.

בהיותו בן תשע שנים, הצטרף עם שאר המשפחה אל אביו בארה"ב. עם הגיעם, נכנס ללמוד בישיבת "רבי יעקב יוסף", שם הגה בתורה עד הגיעו לגיל 14, ולאחר מכן המשיך לישיבת ניו הייבן בראשות הגאון הרב לוונברג זצ"ל. בהמשך למד בישיבת רבינו יצחק אלחנן,

שם דבק ברבותיו הגאון רבי משה סולובייצקי זצ"ל והגאון רבי שמעון שקופ זצ"ל, אשר התגורר בניו יורק באותה תקופה (בשנת תרפ"ט) ועמד בראש הישיבה.

בהיותו בן י"ט שנים נשא את בתו של רבי יעקב יוסף הרמן זצ"ל, בעת עומדו מתחת לחופה זכה לקבל סמיכה מרבו הגאון רבי משה סולובייצקי זצ"ל, וכעבור מספר שבועות אף קיבל סמיכה מהגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל.

לאחר תקופה קצרה גלה למקום תורה אל העיירה מיר שבפולין, על מנת לדבוק בתורה בהיכלה של הישיבה המעטירה אשר בין כתליה הגה בלימודו במשך חמש שנים רצופות, בהן זכה לקרבתו המיוחדת של מרן המשגיח הגה"צ רבי ירוחם ליבוביץ זצ"ל.

בשנת תרצ"ה, שב לארצות הברית, שם נתמנה למנהל רוחני של ישיבת "חפץ חיים". במשך עשרים וחמש שנה העמיד המוני תלמידים בשיעוריו ושיחותיו שהיו לשם דבר, כשהוא מהווה דוגמא אישית לכל תלמידיו בעמל התורה, ביראה הקודמת לחכמה ובכל מדה נכונה.

בשנת תש"כ, ייסד את ישיבתו, ישיבת "תורה אור", בשכונת בנסנהרסט שבברוקלין, סביבו נתקבצו תלמידים רבים אשר ביקשו לדבוק בתורתו. כעבור חמש שנים עלה עם תלמידיו לארץ ישראל. עם בואו התייצב לימינו הגה"צ רבי אברהם יצחק רוטשטיין זצ"ל,

הרה"ק רבי שלמה הכהן מראדומסק זי"ע בעל תפארת שלמה כ"ט אדר תרכ"ז

אני מקבל טלפון. הרב מוסר לי "שליחות". הרב מבקש שאספר את הסיפור הבא, כדי שיתקדש שמו של הצדיק וכדי לקדש שם שמים ברבים ולהודות ולהלל, "חזקה שליח עושה שליחות", ואני אכן מספר את הסיפור בפני קהל עם ועדה:

מעשה היה באדם שלא מחוגי החסידים, אשר קבע לימודו בספר תפארת שלמה מידי שבת בשבתו עם חברותא נאמן, יום אחד בתחילת החורף, החלה ראיית בתו להיחלש, בתחילה חשב שזה צינון קל שתקף אותה, אך לאט לאט התחילה לראות חלש יותר ויותר, עד שכמעט פסקה מלראות, האיש הלך לרופאים רבים ולא ידעו מה הבעיה, וכמובן שלא יכלו לפותרה, האיש לא ידע מה לעשות, יום אחד בשוחחו עם שותפו

על הענין, אמר לו שותפו הרי אתה לומד באופן קבוע את תורתו של התפארת שלמה, והוא בודאי יעמוד לך למליץ טוב, תפנה אליו והוא יעזור לך, בייעצו לו לכתוב קויטל – פיתקה, ולהכניסו בתוך הספר הקדוש תפארת שלמה, האיש אשר אינו נמנה על חוגי החסידים כאמור, לא ידע האיך כותבים קויטל ומה עושים, שותפו עזר לו בכך, האיש ישב לכתוב את הקויטל מתוך תפילה לה' שיענה בזכות הצדיק, בסיימו לכתוב את הקויטל הכניסו לתוך הספר תפארת שלמה בפרשת ראה בתפילה לה' שירפא את בתו.

אך עברו כמה שבועות ועדיין לא הועיל, הילדה כמעט ולא ראתה מאומה, ויהי היום הגיע פרשת ראה, האב מגיע לביתו בליל שבת ועושה קידוש, ומיד אחר קידוש אומרת לו בתו בצעקה, אבא אני רואה, מיד נזכר האיש כי אכן הגיח את הקויטל בפרשת ראה, וכאשר באה פרשת ראה מיד המליץ עליו רבינו זכות בשמי מרום ופעל לו ישועה לפני בורא עולמים. ואכן הגיע לציון הקדוש להודות ולהלל להשי"ת על נפלאותיו.

זהו אכן כח הצדיקים אשר גדולים במיתתם יותר מבחייהם. וכוחו של רבינו התפארת שלמה זיע"א, אשר כתב והדגיש עניין זה שלא יתרחק בעולם העליון, אלא ימשיך להעתיק על בני ישראל. ובוודאי על הדברים במורשתו. וכדבריו המפורסמים של רבינו הקדוש (פרשת וארא) וזה לשונו: רק הרחק לא תרחיקו ללכת העתירו בעדי. הדברים מודפסים ומונצחים גם על גבי קיר האהל שעל ציונו הקדוש.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הרה"ק רבי שלמה הכהן מראדומסק זי"ע, נולד בשנת תקס"ג לאביו הרה"צ דב צבי הכהן רבינוביץ בן הגאון רבי אריה לייבוש אבד"ק עיר חדש. נחשב לעילוי מנעדרותו. התקרב לחסידות, והסתופף אצל גדולי החסידות בדורו – היהודי הקדוש מפשיסחא ו'החזה' מלובלין.

בשנת תקצ"ד מונה לכהן כרב בעיר ראדומסק, שהפכה בזכותו למרכז חסידי חשוב. ולעת זקנותו נסע פעמיים להגה"ק בעל ה'דברי חיים' מצאנז. אלפי חסידים נהרו אליו.

נפטר בשנת כ"ט אדר שנת תרכ"ו השאיר אחריו ברכה ספרו הנודע לתהלה 'תפארת שלמה' על התורה והמועדים, זכותו יגן עלינו.

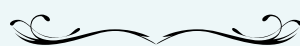
יישועה פלאית של זמננו

זה היה לפני שנתיים. ב"ה זכינו לנסוע להשתטח אצל ציונו הקדוש של בעל ה'תפארת שלמה' זיע"א בצוותא חדא חסידים ואנשי מעשה. רבנים וגם צאצאים להרה"ק זיע"א שבאו וטרחו הופיעו שם ביומא דהילולא, וסמוך ונראה שם בשבת קודש בבית המלון אשר בראדמאסק. והיינו שם בשבת התעלות רוממה ונישאה, ושם נשמעו דיבורי תורה נפלאים מאד מפי רבנים וצדיקים, חסידים נלהבים, להבעיר הלבבות באש יוקדת בדיבורי הנפלאים של רבינו הקדוש בעל "תפארת שלמה" זיע"א.

שם נתבקשתי לשאת דברים בסייעתא דשמיא בפני קהל עם ועדה בליל שבת קודש.

יום לפני כן. יום חמישי. ערב ההילולא. בשעות אחה"צ. לפני ההמראה. אני מקבל טלפון מנהריה. מקבל שליחות מעטרת ראשינו מורינו רבי דוד אביחצירא שליט"א. הרב שליט"א הוא יום את הוצאת הספר "תפארת שלמה" המבואר. הוא זירז אותי בהדפסת הספר הקדוש "תפארת שלמה" בביאור ובשלימות, ובשנה זו, לפני שנתיים, אכן זכינו בס"ד להשלמת האידרא בסדרה מפוארה של ששה כרכים. ולכן לפני הנסיעה בבואי אליו שאלתי אם לנסוע לשבת קודש יחד עם הרבנים החשובים, השיב לי שיש לנסוע ולדבר מעניין הספר ולעורר את הלבבות בקדושתו של הכהן הגדול מאחיו בעל "תפארת שלמה".

ובכן, רגעים לפני שאני יוצא מהבית כדי להמריא לראדומסק,

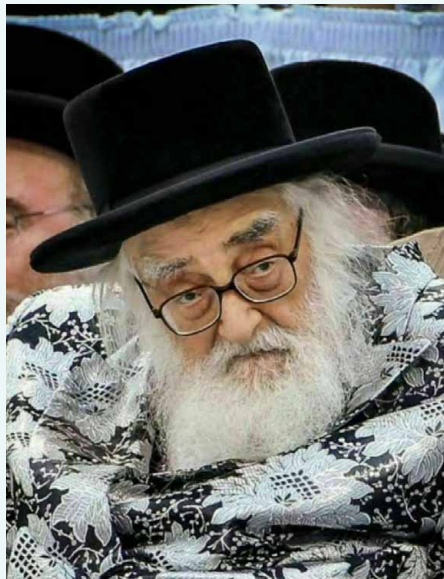

הרה"ק רבי מרדכי הגר זצ"ל האדמו"ר מוויזניץ-מאנסי בעל תורת מרדכי כ"ט אדר תשע"ח

ופירש בזה הרה"ק רבי מרדכי מוויזניץ מאנסי זיע"א (דרשות פרשת בהר) שאפשר לומר הכוונה, דבדאי מצד עצמו היה קדוש וטהור ולא היה בא לידי עבירה, רק מכיון שאסרוהו חכמים, אם כן מי שעובר על דבריהם נסתלקה השמירה ממנו.

(ספיר ויהלום פר' קדושים ע"ט - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

ער איז שוין דרייסיג יאהר א רבי!
(הוא כבר רבי 30 שנה!)

הנגיד הרה"ח ר' געציל בערגער ע"ה מלונדון סיפר, שפעם כשביקר בווייליאמסבורג והתאכסן אצל גיסו הרב שלום לויפער ז"ל, שמע שם לפנות בוקר אמירת תהלים בנעימות גדולה מאוד, ונדע לו שהיה זה רבנו אשר התגורר בשכונות. כשר' געציל סיפר על כך בהתפעלות לרבו הרה"ק מסאטמאר, אמר לו ה'דברי יואל': "וכי אינך יודע שרבי מאטעלע הוא מאותם אברכים שהם ה'עתידי' של ניו-יורק?" לימים, כשעלה רבנו על כס ההנהגה, בשנת תשל"ב, הגיע לקבל את ברכת הרבי מסאטמאר זצ"ל. הרבי יצא מגדרו לכבדו, ובצאתו טרח באופן נדיר ללוות את רבנו כבוד דרך.

כשראש הקהל של סאטמאר, הרה"ח ר' לייביש לעפקאוויטש ז"ל, העיז ושאל: "למה מכבד הרבי כל כך את הרבי החדש? האם הכל בגין התואר החדש, שהוא הוכתר לרבי?" נענה הרבי מסאטמאר: "אה, ער איז שוין דרייסיג יאהר א רבי!" (הוא כבר רבי 30 שנה!) ויצוין, ששלשים שנה לפני כן הגיע רבנו ללמוד בישיבתו של הרבי מסאטמאר.

(גדולת מרדכי, עמ' 15)

כ"ק אדמו"ר רבי מרדכי מוויזניץ-מאנסי ז"ע נולד בגרוסוורדיין שבהונגריה, ביום י"ח תמוז תרפ"ב לאביו הרה"ק ה"אמרי חיים" ז"ע. נתגדל על ברכי זקינו הרה"ק ה"אהבת ישראל" ז"ע.

כבר מנעוריו נודע בגודל התמדתו בתורה ורוב קדושתו. בבחרותו למד בישיבות סאטמאר, סעקלעהיד ופאפא. לאחר כיבוש הונגריה זכה בחסדי שמים להנצל מצפוני הרשעים ימ"ש, וב"ט אייר תש"ד חצה את הגבול לרומניה. בשנת תש"ה נשא את בתו של הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא זצ"ל. לאחר החתונה חלתה הרבנית ונפטרה ל"ע, ובשנת תש"ז נשא את אחותה ע"ה. השתקע בארה"ב יחד עם חותנו זצ"ל, והתמנה לרב דחסידי ויזניץ בווייליאמסבורג. הקים שם ישיבת ויזניץ, והרביץ תורה ויראה לתלמידים.

בשנת תשכ"ד היגר למאנסי. בשנת תשל"ב לאחר פטירת אביו זצ"ל עלה על כס האדמו"ר, והנהיג את חצר קדשו בעיר מאנסי. לצד רוב גדלותו ה' רועה נאמן לאלפי בני ישראל אשר הלכו לאורו, ומראשי הנהגת ציבור היראים בארה"ב. נסתלק ביום כ"ט אדר תשע"ח ז"ע.

מתיידא מהחכמים שאסרו

ידוע העובדא מהרה"ק רבי משה מסאווראן זיע"א שפעם נכנסה אשה לחדרו, והיה חשש איסור יחוד, וקפץ מהחלון מרוב פחד. ושאלו אותו מקורביו: האם הוא מתיידא כל כך שיבוא לעבור ח"ו. והשיב להם, שאינו מתיידא מהעבירה רק הוא מתיידא מהחכמים שאסרו דבר זה.

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

ככה מתחילים את היום!

ישראל
למייל האישי

לחץ כאן להצטרפות

- ווארט יומי • סיפור יומי
- הלכה יומית • אור החיים
- הק' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף
- היומי • זיכרון לצדיק

הרה"ק רבי יעקב יחזקיה גרינוולד מפאפא זי"ע בעל ויגד יעקב ב' אדר תש"א

הקדושה בהתמדה מופלאה. הרביץ תורה מתוך ייסורים, שכן סבל קשות ממחלת עור חמורה שהסבה לו ייסורים גדולים.

ביום חמישי ראש חודש אדר תש"א תקפתו מחלה קשה, ורבינו הכריז מיד, "באה שבת, באה מנוחה", בליל שבת קודש עוד קידש על הכוס ואכל כזית חלה, נסתלק בעלות המנוחה של שבת קודש ב' אדר שנת תש"א, ומנוחת כבודו בעיר פאפא.

השאר אחריו ברכה את ספריו ויגד יעקב עה"ת ומועדים, שו"ת משפטיך ליעקב, אגודת אזור על הגדש"פ, צידה לדרך, זכות אבות, ועוד.

אורו של רבינו זרח בשנת תרמ"ב בסשארנא, בבית אביו הגאון רבי משה בן רבי עמרם זצ"ל, בעל ערוגת הבושם, את משנת תלמודו קנה בחוסט בעיקר מפי אביו הגדול, אשר כבר מיומו הראשון עמל לחנכו בגינוני קדושה, להרגילו בתורה וביראת שמים, ושיעשה נחת רוח ליוצרו.

מנעוריו שקד על תלמודו בהתמדה מופלאה, עד כדי שבעודו נער, הצטרף לחבורת התלמידים המובהקים בישיבת אביו. ביום הגיעו לגיל מצוות, הגיע לכבודו הרה"ק רבי ישעיה מקרעסטיר זיע"א להשתתף בשמחתו, ואף העניק לנער דורון דרשה, על גביו רשם והעיד ברבינו כי "יראת ה' חופפת על ראשו".

במלאת לו ח"י שנים, היה לחתן דודו הגה"צ רבי ישראל מנחם בריון זצ"ל אב"ד ברעזוויץ ועבר להתגורר בקרבת חותנו. הסתופף בצל קודשו של הרה"ק רבי ישכר דב מבעלזא זיע"א, והתבטל לפניו בהכנעה מעוררת השתאות כשהוא אף משנה ממנהגיו לאור מנהגי הרבי.

בהיותו בן כ"ד שנים הפצירו בו כמה קהילות חשובות שיואל לשבת אצלם על כסא הרבנות, הוא שאל בעצת אביו שהאציל עליו ברכתו, והורוהו שיקבל על עצמו את התפקיד הקדוש שמציעים לו להורות לאחינו בני ישראל חוקי האלקים ותורותיו, בתנאי שהוא כחק ולא יעבור, שהרבנות והרבצת תורה לעדרים בישיבה תהינה משולבות אהדדי, שימאן לקבל על שכמו תפקיד רבנות בלא החזקת ישיבה.

בשנת תרס"ה היתה ראשית דרכו ברבנות ליקוב, בכהונה זו שימש משך שבע שנים, אחר נקרא לכהן פאר בקהילת צהעלים, בה מילא את מקום דודו ורבו רבי אליעזר דוד גרינוולד זצ"ל, הקרן לדוד, שעבר לסטאטמר. משנת תרפ"ד יושב על כסא הרבנות בעיירת הוניאד.

בשלהי שנת תרפ"ח עבר לכהן כרבה של פאפא הגדולה, בה יסד את ישיבת 'עץ חיים' בראשותו שהתפרסמה בכל קצוי תבל, למדו בה כשלוש מאות בחורים ששתו בצמא את אמרי פיו, לבית מדרשו בו התפלל, נהרו בימים נוראים ובזמני רצון מאות חסידים להסתופף בצילו.

בכל המקומות בהן כיהן ברבנות, הרביץ תורה ויראה טהורה בישיבתו, החדיר בתלמידיו אהבת תורה מופלגת, למען יהגו בתורה

כשהניחו יד על המזוזה מיד התעורר

סיפר הגה"צ רבי יעקב יצחק ניימאן זצ"ל ממונטריאול, שכאשר היה בחור צעיר שמע מהבחורים המבוגרים שאם מניחים את היד על גבי המזוזה שבדלת החדר שבו ישן הרה"ק הויגד יעקב מפאפא זיע"א, מיד הוא מתעורר.

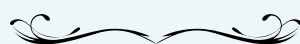
וכך הוא המשיך וסיפר: פעם אחת נחפזתי לנסוע והרה"ק מפאפא היה ישן בחדר הספרים. הדלת היתה מזכוכית והתאפשר לראות מה נעשה בתוך החדר. ילדות היתה בי ושמתי ידי על המזוזה, ונתעורר הרה"ק זיע"א. נפרדתי לשלום אך הרה"ק גער בי בחיבה באמרו: תעשה מצוות אחרות ואל תהדר אחר מצווה כזאת לעורר את רבך משנתו.

(ספיר ויהלום פר' וישלח פ"א - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

העבירות מכפרים על המצוות

שח הגה"צ רבי יעקב יצחק ניימאן זצ"ל: מאחר שהיה בדעתי לנסוע לבעלזא לימים הנוראים התנצלתי לפני הרה"ק הויגד יעקב מפאפא זיע"א, שמאחר שהדרך להגיע לבעלזא לוקח ב' או ג' ימים, וא"כ לא אוכל בזמן זה להתפלל ולומר סליחות עם מנין. השיב לי הויגד יעקב: ליהוי ידוע לך שהעבירות שעושים כאשר נוסעים אל הצדיק מכפרים על המצוות שעושים בבית.

(ספיר ויהלום פר' בחוקותי ע"ח - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

צדקה כיכולתו ויותר מיכולתו

לה: הלא תדעי בתי, כי בת המלמד היא בת תלמיד חכם, התביני, הרי זו בת תלמיד חכם הממשש לא יכול להתאפק, ואמר: רבי, אומרים גם עליה שהיא בת תלמיד חכם. ענה הרה"ק: אם כן תן גם לה חמשה רובל כסף על מנעלים (דור דעה' עמוד 494).

♦ ♦ ♦

על הפסוק (שמות לה כא): 'וַיָּבֹאוּ כָּל אִישׁ אֲשֶׁר נָשָׂא לְבֹו וְכָל אֲשֶׁר נָדְבָה רוּחוֹ אֹתוֹ הֵבִיאוּ אֶת תְּרוּמַת ה' לְמִלְאֶכֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְלִכְל עֲבֹדָתוֹ וְלִבְגְּדֵי הַקֹּדֶשׁ, פִּרְשׁ רַבֵּינוּ הָאֹר הַחַיִּים הַקְּדוֹשׁ זִיע"א שְׁכִיפִילֹת הַלְשׁוֹן 'אִישׁ אֲשֶׁר נָשָׂא לְבֹו' לְצַד 'אֲשֶׁר נָדְבָה רוּחוֹ' אוֹתוֹ בֵּא לומר שיש שתי דרגות במתנדבים שבעם: הנותן כפי יכולתו והנותן יותר מכפי יכולתו.

ואלו דבריו: דע כי יש שתי הדרגות במתנדבים, האחד, הוא המתנדב ברצון נפשו כפי יכולתו וערך ממונו, ולזה יקרא נדבה רוחו לשלול שאינו עושה הדבר כמו צער בנפשו, והשני, הוא המתנדב יותר מיכולתו מגודל טוביות לבו, ולזה יקרא 'נשאו לבו' פירוש שהלב מנשאוהו ומעריכו בערך עשיר יותר ממה שהוא, לתת דבר יקר. ולזה אמר כי בישראל נמצאו ב' סוגים הנזכרים: ופתח במעולה שבשניהם ואמר 'כל איש אשר נשאו לבו', ודקדק לומר תיבת איש לשון חשיבות. וכנגד ה' אמר 'וכל אשר נדבה רוחו' ולא אמר איש כי אינו חשוב בערך הראשון, וממוצא דבר אתה יודע כי לא היו בכל המתנדבים אלא ב' הדרגות ו' לשבח שנדבו בלבם ולא עשו הדבר בחסרון רצון הלב אלא שאחד גדול מחברו.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מגדל פומרנץ שליט"א)

פעם אחת שאל רב אשכנזי את הרה"ק רבי חיים מצאנז זיע"א: איך יוכל לפזר לצדקה כל הונו, הלא כבר אמרו חז"ל 'המבזבז אל יבזבז יותר מחומש'! והשיב לו: דין זה נאמר רק למי שרוצה לקיים מצות עשה של צדקה, כמו שמקיים מצות עשה של פדיון הבן, על זה נאמר שיעור שאל יבזבז יותר מחומש, אבל מי שאינו עדיין במדרגה גבוהה כזו וצריך לקיים מצות צדקה לכפרת עוון, כמו שכתוב 'חטאך בצדקה פרוק', הלא 'כל אשר לאדם יתן בעד נפשו'. וסיים בזה הלשון: ואני בעוונותי הרבים חוטא ופושע אני הלא לכפרת עוונותי, אין שיעור במה שאני צריך לבזבז. אבל כל זה היה רק תירוץ לאותו שואל. אמנם האמת היא כי אצל הרה"ק הדברי חיים זיע"א היתה אהבתו לישראל תקועה בלבבו אהבה עזה בלי מצרים, רשפיה רשפי אש, אשר באהבת ה' הבוררת בקרבו לכל איש מישראל היו כולם חשובים בעיניו כבניו ובני ביתו, אהב את העניים והיתומים כבניו, והרבה פעמים כמעט אין ספור, אשר היה מבכר לתת להעניים כל מה שהיה בידו בשעה שבניו בקשו ממנו זהובים אחדים והשיב פניהם ריקם.

כאשר יסופר עליו, שפעם אחת אמר למשמשו שיקח חמשת רובל כסף ויביאם לבית מלמד פלוני שהיה אצלו בבוקר, וביקש ממנו סכום זה כי נחוץ לו ליקח מנעלים עבור בתי, ולא היה לו אז למלאות שאלתו. עמדה אז בת הרה"ק, ילדה צעירה, ושמעיה מה שאמר אביה למשמשו והתחילה לבכות, ואמרה כי גם לה נחוץ מנעלים, וכמה פעמים בקשה מאביה שיתן לה מעות לקנות, ולא נתן לה ועבור בת המלמד יש לו מעות? הרה"ק בשומעו דבריה אמר

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב
תמצית עשירה ממדורי הביאור 'מאורי אור'
וילקוט מאורי החיים
ביאור משולב שזור כאומנות בית המלמד
אור חדרו | תורת חיים
הערות, ציטוטים ומקורות
עמוד מרהיב עין

חיים של תורה

אור החיים המבואר
10 כרכים של מתיקות נצחית:
הביאור המקיף על כל ספר האור החיים הקדוש
'מאורי אור' - מאיר עיני הלומד
'מאורי חיים' - מקורות מחוללים
ביאור רש"י
עמוד מרהיב עין

ארה"ב: 437-0054 (718) | אירופה: 0176-8806-44-20
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

לתגובות ולהצטרפות לקבלת הגליון במייל: newsletter.mechubarim@gmail.com

מילין יקירין וחידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מִי־הָתָא חֲזָה־תָא

חֲזָה־תָא דְאֲזַר־יִתָּא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

כח הציבור לעבודת ה'

בעת צרה. כי יש שני פירושים לתיבת 'מקוה', האחד, לשון אסיפה כמו 'קווי המים מתחת השמים אל מקום אחד' (בראשית א ט), והשני לשון טהרה כטבילה המטהרת, וזהו הרמז שאסיפתן של ישראל באחדות מטהרת כמו מקוה. וזהו גם מה שכתב בפרשתנו (ד"ה א"י ויקהל ה-א') שתיבת 'ויקהל' בגימטריא 'מקוה', כי התקהלות בני ישראל כאיש אחד בלב אחד מטהרת כמו מקוה טהרה.

מעשה ידוע מסופר על הרה"ק רבי מנחם מענדל מקאסוב ע"ה, שפעם אחת בשעת סעודת שבת רקד עם חסידיו בשמחת השבת, ובעת הריקוד כופף עצמו בתוך העיגול כטובל עצמו, באמרו טבלתי עתה במקוה של ה' יתברך, כי הלא נאמר 'מקוה ישראל ה', כביכול בני ישראל הם המקוה של ה' יתברך, ובכח אחדות ואסיפת ישראל יחדיו זוכים לטהרה.

וכעין זה ידוע מנהג חסידים וצדיקים לטבול במקוה טהרה קודם התפילה, כמו שאמר הרה"ק רבי רפאל מבערשיד ע"ה בשם רבו הרה"ק רבי פנחס מקוריץ ע"ה, שהמקוה היא ההכנה והשמירה בבחינת מלבוש לתפילה, כי כל מצוה צריכה מלבוש גשמי והמקוה היא הלבוש לשלמות התפילה, ומעשה אירע בהרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל ע"ה שלמרות הקפדתו לטבול במקוה קודם התפילה, אירע פעם שלא עלתה בידו למצוא מקוה טהרה, ולבסוף אמר כי ילך לטבול בתוך קהל ועדה מישראל בבית הכנסת, כי כאשר נאספים יחדיו עשרה מישראל זוכים לקדושה וטהרה.

מעלת עבודת הציבור על עבודת הצדיקים

כשמתאחדים בני ישראל לעבוד את ה' כאיש אחד, עבודתם חשובה ורצויה במרום יותר מעבודתם של יחידים, כמו שאמרו חז"ל (תו"כ כו ח) 'אין דומה המרובים העושים

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם (לה א). בדרך רמז 'ויקהל' עולה גימטריא ראשי תיבות של 'היום ק'צר ו'המלאכה מ'רובה', ויתכן שבא לרמוז כי כאשר משה רבינו ע"ה הקהיל את ישראל, הכניס בהם את הכח שע"י התאספות עם הקדוש יושפע להם זריזות בעבודת ה' בבחינת 'היום קצר והמלאכה מרובה'. וראשי התיבות 'היום ק'צר ו'המלאכה מ'רובה' הם 'מקוה' לרמוז שתלויים הם זה בזה, התאספות ישראל מביאה לזריזות והזריזות מביאה לטהרה. והכל בכוחו של משה רבינו ע"ה כאמרו 'ויקהל משה', ואתפשטותיה דמשה בכל דרא (תקו"ז תקון ס"ט קיב.), שבכל דור ודור העמיד לנו הקב"ה ברחמיו רועים נאמנים להנהיג את הדור והם המביאים זריזות וטהרה בכל בני ישראל. אך לשם כך יש להתבטל בפניהם כי זהו סוד כוחו של המחובר לטהור שעולה לו טהרה רק אם מתבטל הוא לטהור.

התאספות יהודים מטהרת כמקוה

התאספות בני ישראל למען חיזוק התורה הנאה היא להם והנאה לעולם, וכפי התאספות כל יחיד עם הציבור כך זוכה לרוח טהרה ממרום, כמו שאמרו (שבת קד). הבא להיטהר מסייעין בידו, ומהי משמעות הבא להיטהר - מהיכן בא. אלא שיוצא ממקומו שלא להיות מיוחד בפני עצמו, אלא 'בא להיטהר' להשתתף עם הציבור ולהיטהר בתוכם, מסייעים בידו מן השמים לבוא אל הטהרה.

ועצם אסיפתם של ישראל גדולה היא עד למאוד ומטהרת היא כמקוה, ויכולה היא לטהר את האדם כמו טבילה במקוה, וכן כתב באהבת שלום (כי תשא ד"ה ויעמוד משה) לפרש את הפסוק (ירמיה יד ח) 'מקוה ישראל ה' מושיעו

אלא השפעה על ידי מלאך טוב, וכפי שאכן נרמז בכתוב (שם פסוק כ) 'הנני שולח מלאך', וכתוב (שם פסוק כב) 'אם שמוע תשמע בקולו' לשון יחיד, וזאת כי כוח המלאך מוגבל ואין בו שלימות, על דרך שאמרו חז"ל (ב"ר נ ב) שאין מלאך אחד עושה שתי שליחויות. לפיכך אין בכוחו כי אם להציל מרעה אבל לא להשפיע טובה וברכה, וכמו שכתוב (לעיל כג כ-כב) 'הנני שולח מלאך וגו', אם שמוע תשמע בקולו וגו' ואיבתי את אויביך וצרתי את צורריך', כי רק זה בכוחו של המלאך להלחם באויביהם ובצורריהם, אך לא להשפיע להם טובה וברכה.

כן מצינו אצל משה רבינו ע"ה שידע את ההבדל בין השפעה באמצעות מלאך לבין השפעה מאיתו יתברך, ולכן ביקש שתהיה הנהגת בני ישראל מאת ה' דווקא, וגם כשאמר לו (לעיל לג ב) 'ושלחתי מלאך לפניך', סירב משה ואמר שאינו חפץ בכך, וביקש רק את קרבתו וליווי של בורא עולם, כמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים עג כח) 'ואני קרבת אלהים לי טוב', כי רק אם תהיה ההשפעה מאיתו יתברך בלי שום אמצעי אזי יזכו לשלימות הן בשפע טובה והן בשמירה מרע.

את התורה למעוטים העושים את התורה. ואפילו אם עבודת היחידים היא במדרגה נעלה ומרוממת מעבודת הציבור, מכל מקום חשיבות יתירה נודעת לעבודת הציבור, כדברי **השפת אמת ע"ה** (שמיני תרמ"ח ד"ה בענין) על הנאמר (ויקרא י ג) 'בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד', וביאר בדרך רמז: 'בקרובי אקדש' מטעם 'ועל פני כל העם אכבד', שגובר כח כללות פשוטי בני ישראל מכח היחידים הקרובים אליו.

עבודת הציבור מעוררת השפעת הקב"ה עצמו ולא כעבודת היחיד שבאמצעות מלאך

ניתן לבאר זאת על פי מה שכתוב בספרן של צדיקים כי עבודת ה' בציבור מעוררת השפעה מאת הקב"ה בעצמו לא על ידי אמצעי, ועל ידי זה זוכים לברכה שלימה הן בהשפעת הטוב והן בשמירה מכל רע, כמו שכתוב בעבודת הציבור (לעיל כג כה) 'ועבדתם את ה' אלקיכם' בלשון רבים, ויהיה שכרם כל אחד גם 'וברך את לחמך ואת מימך' שהיא השפעת טובה וברכה, וגם 'והסירותי מחלה מקרבך' שהיא ההצלה מן הרע. אבל עבודת ה' של יחידים אינה מעוררת

מִילְתָּא דְפְּלִיאָה

בזכות האחדות פועלים עת רצון לישועה וגאולה

וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּגו' (לה, א).

דרש הרה"ק **רבי שלום מבעלזא ע"ה** במה שאומרים האשכנזים לאחר קריאת התורה בשני וחמישי 'אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה וכו' המקום ירחם עליהם' וכו', ולכאורה היה מן הראוי שיאמר בתחילתו 'יהי רצון מלפני אבינו שבשמים כמו כל אותם הבקשות שקודמים לו 'יהי רצון מלפני אבינו שבשמים לכוון את בית חיינו' וכן על זה הדרך. אלא אומר הרה"ק **רבי שלום ע"ה** כי כשבני ישראל מתאחדים להתפלל על צרת אחיהם, נעשה עת רצון וממילא בזה שאומרים 'אחינו כל בית ישראל' הרי זה כאומרים 'יהי רצון'. כשמתעורר עת רצון בוודאי מתגדל הכח להחיש ישועה וגאולה לכלל ישראל בכוח האחדות, כמו שאמר הרה"ק **רבי ישראל מרוז'ין ע"ה** על הכתוב (בראשית מט א) 'האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים', שבכוח התאספות והתאגדות בני ישראל כאיש אחד נזכה לגאולה העתידה באחרית הימים.

מחילת עוונות והשפעות טובות בזכות האחדות

ובשעה שכלל ישראל מאוחדים כאיש אחד עוונותיהם נמחלים, כמו שפירש הרה"ק **בעל אור לשמים ע"ה** (ריש ויגש) לשון הכתוב (תהלים מח ה-ו) 'כי הנה המלכים נועדו עברו יחדיו', 'המלכים' הם בני ישראל, וזהו 'כי הנה המלכים נועדו' כאשר בני ישראל נועדים יחד, אזי 'עברו יחדיו' הקב"ה מעביר כל עונותיהם, 'המה ראו כן תמהו' כי עתידים כל באי עולם לתמוה על כך, איך שמעביר ה' על כל פשעיהם, ולא זו בלבד אלא שהוא מוסיף להשפיע עליהם רוב טובה.

וכן דרכו של הקב"ה בשעה שהוא מוחל עוונות הוא מוסיף עוד להיטיב עמנו, כמו שפירש הרה"ק מלובלין זל"ה על הכתוב (תהלים פו ה) 'כי אתה ה' טוב וסלח' שה' יתברך ברוב רחמיו, לא די שמוחל כל עונותינו, אלא עוד מוסיף להשפיע לנו טובות הרבה. וכן פירש שם בעל אור לשמים, 'וְתִפְאַרְתּוֹ עֲבַד עַל פְּשָׁע' (משלי יט יא), שלא די שעובר על פשע אלא שמפאר את ישראל ברוב טובה.

כן יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שנשכיל להתאחד כולנו כל איש מישראל כאיש אחד בלב אחד, וכך נזכה לישועה והצלחה בכל העניינים שבגשמיות וברוחניות, כפי שראינו זה עתה כי כמעט ואין דבר שלא ניתן להשיג באמצעות האחדות.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

קושיית המפרשים בביאור 'דים והותר'

לעוסקים במלאכה שלא יעשו עוד למלאכת הקודש. אלא כתבו בספרי צדיקים ע"ה שכל זמן שהיה הקורנס נשמע במחנה עורר בכל ישראל השתוקקות ברשפי אש שלהבת קודש להביא כל אשר להם עבור בנין מקום לשכינה בתוכם, משכך ידע משה רבינו ע"ה כי אם יאמר לעם להפסיק להביא נדבותיהם לא יוכלו לעצור ברוחם מחמת התשוקה העצומה שבערה בקרבם, לפיכך ציווה לעוסקים במלאכה שיפסיקו ממלאכתם וכך תשכך מעט תשוקת בני ישראל ויפסיקו להביא.

כל זמן שה'אוהב ישראל' היה במקום בניית בית הכנסת הרגישו אנשי העיר תשוקה בליבם לתרום להקמתו

כך גם מסופר על הרה"ק אברהם יהושע העשיל מאפטא בעל אוהב ישראל ע"ה, כשבא פעם לאסוף כספים להקמת בית כנסת, ישב במקום בו תוכנן לבנות את בית הכנסת, וכל העם הביאו אליו תרומת ידם ונדבת ליבם, לאחר מספר שעות חלש ליבו והלך לבית לפוש מעט, ואילו במקומו הושיב את בנו רבי יצחק מאיר שיקבל תרומת הציבור. לאחר שעה, חזר האוהב ישראל למקום, ובבואו שאלו בנו, הכיצד כל זמן שהיה יושב במקום זה הגיעו נדבות ללא הפסקה, ואילו כאשר הוא ישב במקומו לא הגיעו אנשי תרומות.

אמר לו הרה"ק ע"ה, הלא כך כתוב בפסוק **מרבית העם להביא מידי העבודה למלאכה. ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר, איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש ויכלא העם מהביא, וקשה, שהיה לו להכריז שלא יביאו עוד נדבה למשכן, מדוע ציווה להפסיק במלאכה. אלא שבמשך הזמן שהיו העוסקים במלאכה מכים בקורנס, נכנס בבני ישראל תשוקה עצומה בלבבם להביא עוד למלאכה, ולא היה מועיל אם יכריזו שלא להביא. רק כאשר פסקו מלהכות בקורנס ממילא נכבה החשק מלבבם ולא הביאו עוד.**

וַיֵּצֵאוּ מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בַּמֶּחֶנֶה לֵאמֹר אִישׁ וְאִשָּׁה אֵל יַעֲשׂוּ עוֹד מְלָאכָה לְתִרְוַמַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּכְלֹא הָעָם מִהִבִּיא. וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה דִּים לְכָל הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהוֹתֵר (לו ו-ז). התקשו המפרשים בביאור פסוק זה, מצד אחד אומרת התורה 'והמלאכה הייתה דיים', שנדבת עם ישראל הספיקה במדויק למלאכת המשכן, אך בסיום הפסוק נאמר 'והותר', שמשמעו שנשאר יותר מהדרוש למלאכה, הרי זה תרתי דסתן אהדדי.

דרך א' - 'דיים' בדרך נס 'והותר' בדרך הטבע

רבינו האור החיים הקדוש מבאר, שאכן הייתה תרומת בני ישראל יתירה על הנדרש למלאכת המשכן, אך מאחר שבני ישראל הגיעו ברוב תשוקה ושאפו לקחת חלק במשכן, נעשה נס ובאופן פלאי נכנסו כל התרומות למשכן העדות. ואלו הם דברי קדשו ע"ה: ואולי שיישמיענו הכתוב חיבת בני ישראל בעיני המקום, כי לצד שהביאו ישראל יותר משיעור הצריך, חש ה' לכבוד כל איש שטרחו והביאו ונכנס כל המובא בית ה' במלאכת המשכן, וזה שיעור הכתוב **והמלאכה אשר ציווה ה' לעשות במשכן**, הספיקה להיכנס בתוכה כל המלאכה שעשו בני ישראל, הגם **שהותר**, פירוש, שהיה יותר מהצריך, הספיק המקבל לקבל יותר משיעורו על ידי נס, ע"כ לשון קדשו.

דרך ב' - 'דיים' במעשה 'והותר' בתשוקה

חיבת בני ישראל שהייתה ניכרת בתרומה זו היא, כיון שלא הייתה זו תרומה בלבד, כי אם תוצאה של תשוקה פנימית עצומה שבערה בבני ישראל בזמן נעלה זה בו נאספו תרומת ידם ולבבם למלאכת הקודש, כמו שרואים בכתוב **ויעבירו קול במחנה איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש ויכלא העם מהביא**, והקשו, שהיה ראוי לומר לבני ישראל שיפסיקו להביא נדבות למשכן, מדוע ציווה זאת

הטוב' - ישתנו ממראיתם כלי הזהב העשויים לנוי, אין זאת כי אם מחמת ש'תשתפכנה אבני קודש בראש כל חוצות' שנהרס ונחרב בית המקדש ושוב אין צורך בזהב למלאכת הקודש, ולכן הוכה הזהב שבכל העולם ממראיתו והפסיד מעלתו.

תחש שש בגווניו שנותרו בקדושתם

והנה על עורות התחשים שהיו במשכן תירגם אונקלוס 'ססגונא' וביארו בגמרא (שבת כח.) 'שש בגוונין הרבה', וכן הביא רש"י כאן: 'תחשים' מין חיה, ולא הייתה אלא לשעה והרבה גוונים היו לה, לכך מתרגם 'ססגונא', שש ומתפאר בגוונין שלו. וקשה להבין משמעות ההתפארות בגוונים שלו. אלא מאחר וכל הנברא למלאכת המשכן נותר אחר כך לשימוש העולם, נמצא שירדו מגוון הטהור שלהם, אך בתחש אמרו חז"ל שהייתה בריאתה רק לפי שעה, שלאחר שהשתמשו בו לצורך עבודת המשכן נגנז, לא הוכה מגווניו הטהורים שכן השתמשו בו רק למלאכת הקודש.

בזהב נאמר לשון תנופה ובכסף לשון הרמה

יתכן גם לתרץ בזה ביאור שינוי הלשון שבפסוקים להלן, תחילה נכתב (פסוק כב) 'וכל איש אשר הניף תנופת זהב לה', ואילו שני פסוקים לאחריו נאמר 'כל מרים תרומת כסף ונחשת הביאו את תרומת ה', מדוע בזהב נאמר לשון תנופה ובכסף נאמר לשון הרמה. אולם אחר דבריו של מהרר"י די קוראל ע"ה יאירו עינינו, שכיון שבפסוק ראינו שכל הזהב שבעולם נברא לצורך המשכן, הרי שכל שנותר לאדם הוא להניפו למלאכת המשכן כי הרי מלכתחילה לכך נברא, אך בכסף שלא מצינו מפורש בכתוב שנברא לצורך כך, נאמר 'אשר הרים' שבזה נצרך להרימו מכל מלאכתו לצורך עבודת המשכן, ורק לאחר שהורמו לגבוה נעשו ראויים למלאכת הקודש.

'דיים' - יסוד בריאת דברי עולם הזה לצורך מלאכת המקדש, 'והותר' - מהנותר יוכלו באי עולם להשתמש

מעתה ניתנה ראש ויאירו ברמז פתח דברינו בפסוק 'והמלאכה הייתה דיים וגו' והותר', כי כל בריאת מיני עולם הינה לצורך עבודת הקודש ועל זה נאמר 'דיים' שביסודם באו לסיפוק צרכי המקדש, 'והותר' מהנותר ממלאכת המקדש שכבר נברא בעולם לצורך המקדש, מותר זה הוא העשוי לצרכי העולם ויושבי.

בבחינת המחשבה השתוקקו להביא יותר בעוד שלמעשה לא היה צורך

בכך ביאר הרה"ק מאפטא ע"ה (הובא משמו בשפתי צדיקים פקודי ד"ה בפסוק ויאמרו) ליישב קושיית האור החיים, הכיצד יבואו 'דיים והותר' שניהם יחד, בעוד שנראים כסותרים זה את זה. רק היו כאן שתי בחינות בתרומה, האחת מה שקרה בפועל שבני ישראל הביאו את כל הנדרש למלאכה ולא יותר כי בשעה שפסקו עושי המלאכה מהכאת הקורנס נאמר **ויכלא העם מהביא ומבחינה זו** אכן היה **דיים**, אך מבחינת המחשבה שם בערה במתנדבים בעם אש שלהבת קודש בהתעוררות עצומה לתת כל אשר להם לתרומת הקודש, אך לא יכלו להשלים את תשוקתם הנפלאה כי כבר פסקו העושים במלאכה ממלאכתם, לזאת הוסיפה תורה בדבריה ואמרה **והותר**, לחקוק לדורות עד כמה נשגבה היא תשוקתם של כל איש ואיש מעמנו הקדוש, עד שידע משה רבינו כי לא יכול לעצור תבערת תשוקתם אלא אם יפסיקו העושים ממלאכתם.

נמצא כי בני ישראל הביאו יותר מהצריך למלאכה ורק כאשר הפסיקו העוסקים ממלאכתם או אז שכחו להבות התשוקה שבליבותיהם, ומאחר שראה הבורא ברחמיו את תשוקתם עשה נס שכל אשר הגיע בנדבת ליבם הטהור של בני ישראל יכנס למלאכה.

דרך ג' - 'דיים' למלאכת המשכן 'והותר' לצורך העולם

באיכה (ד, א) נאמר 'איכה יועם זהב יִשְׁנָא הַפֶּתֶם הַטֹּב תִּשְׁתַּפְּכְנָה אֲבְנֵי קֹדֶשׁ בְּרָאשׁ כָּל חוּצוֹת', וביאר **רבי שמואל די אוזידא ע"ה** (בעל מדרש שמואל על אבות) **בפירושו לחם דמעה** על מגילת איכה, על פי מה ששמע **ממהרר"י די קוראל זלה"ה** על הפסוק בפרשת פקודי (להלן לח כד) 'כל הזהב העשוי למלאכת הקודש', שלפי ששמים וארץ וכל אשר בהם נבראו למען עבודתו של מקום שנעשית במין זה, וכיון שנברא מין זה לכלי המקדש שוב ניתן להשתמש בו לכל העולם. וזה הנרמז בפסוק 'כל הזהב' שבעולם נברא כי הוא 'העשוי למלאכת הקודש', וכיון שנברא הזהב למלאכת הקודש נותר ממנו להנות בהם בני אדם.

על פי זה מבאר בלחם דמעה הנאמר בפסוק 'איכה יועם זהב' - הכיצד ירד הזהב ממעלתו, 'ישנא כתם

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודה ה' על סדר הפרשה

אכילה ושתייה או בשום תענוג מהבלי העולם הזה, רק בדברים רוחניים כתלמוד תורה ומצוות ומעשים טובים, וסיגופים ותעניות בכדי לנקות אותה מחלאת החטאים והעוונות, מה שאין כן הגוף ממש להיפך, והוא להוט אחר המאכלות והמשתאות והתענוגים. ולכן בכל ימות החול המה מתקוטטים זה עם זה, ובימים שיש בהם אכילה ושתייה אזי הגוף מתענג והנשמה מצטערת, ובימי תענית אזי הנשמה מתענגת והגוף מצטער.

עונג שבת לגוף מסייע לנשמה לשמוח

ויש להוסיף עוד על פי המבואר **בתולדות יעקב יוסף** (כי תבוא) בטעם משתה ושמחה בשבת וביום טוב, מלבד סוד הדבר המבואר לבאים בסוד ה' תיקון שלש סעודות של שבת, על דרך הדברים ששמע ממורו **ורבו הבעל שם טוב ע"ה**, משל לבן מלך שנשתלח למרחקים לכפר אחד, שם היה שרוי במחיצת אנשים פחותי ערך וקטני דעה. לימים קיבל הבן מכתב מאביו המלך ושמח בו מאד עד שביקש לרקוד, אך התבייש מבני הכפר שלא יהיו מסוגלים להבין את שמחתו וילעגו עליו באומרם מה יום מיומיים ולשמחה מה זו עושה. מה עשה בן המלך, קרא לבני הכפר, וקנה להם יין ושאר מיני משקאות המשכרים והיטיבו בהם את ליבם כל כך עד שהתחילו לרקוד. הם רקדו משמחת היין, וכך הוא מצא עת לשמוח מאוד בשמחת המכתב שקיבל מאביו.

הנמשל הוא, שהנשמה מרגישה את נועם זיוה של שבת קודש בעוד שהגוף אינו מרגיש מאומה, ובושה הנשמה לשמוח בתענוגים שקיבלה מאת אביה המלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, דהיינו הנשמה היתירה שהיא לה כאיגרת שלומים מאביה הבורא ברוך הוא, מחמת הגוף שהוא כבן כפר חסר דעה, לכך צייתה התורה לענג הגוף בשבת וביום טוב, וכשהגוף שמח בשמחת הגוף אז יש פנאי לנשמה לשמוח בשמחת דביקותה במלך הקדוש ברוך הוא.

רצון המלך שישמחו עמו בני העיר

והרי זה בבחינת מלכותא דרקייעא כעין מלכותא דארעא, וכמו מלך בשר ודם בעת שמחתו רצונו שישמחו עמו כל בני היכלו וכל המקורבים אליו והסרים למשמעתו, שיתענגו בתענוגים ויתעדנו

המשך בעמוד הבא

השבת מקיפה את האדם כולו

שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָּכֶם קֹדֶשׁ שַׁבַּת שְׁבִתוֹן לַה' כָּל הָעֲשֶׂה בּוֹ מְלָאכָה יוֹמָת (לה ב). ידוע ומפורסם מה שאומרים בשם **הגאון מווילנא ע"ה** שבכל מצוות התורה אדם מקיים את המצוה באחד מאבריו, כדוגמת מצות תפילין שמניחים ביד ובראש וכדומה, מלבד שתי מצוות שהאדם מקיים אותם בכל אברי גופו, והם מצות סוכה ומצות יישוב ארץ ישראל, שנכנסים לתוכם בשלימות הגוף, ואף הסמיך רמז נאה לכך בפסוק (תהלים עו ג) **יְיָהּ בְּשָׁלֹם סוּפוֹ וּמְעוֹנָתוֹ בְּצִיּוֹן**, 'ויהי בשלם' אלו הן המצוות שאדם מקיים בגוף שלם, 'סוכו' רמז למצות ישיבה בסוכה, 'ומעונתו בציון' מצות יישוב ארץ ישראל.

כדבר זה דרש **הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא ע"ה**, הוסיף **רבי שלמה לייב מלענטשנא ע"ה** שהשבת במעלה גדולה עוד יותר ממצוות סוכה ויישוב ארץ ישראל, שאין צריך לעשות שום דבר ופעולה ואף תנועה קלה בכדי להיכנס אליה, רק בהגיע זמן השבת הרי הוא כבר בתוך המצוה ממילא, ויותר מכך, כי מארץ ישראל ומסוכה יכול לצאת באיזה זמן שירצה, מה שאין כן במצוות שבת אי אפשר לצאת מן המצוה במשך כל היום אפילו לרגע, וכל רמ"ח איברים ושס"ה גידים מתקדשים שהרי כולם מחוייבים בשמירת שבת, ומוקפים כולם במצות וקדושת השבת.

'שבת שלום' שלום בין הנשמה והגוף

יתכן לבאר בתוספת ביאור, מה עניין יש בכך שבמצוה זו נכנסים עם כל המלבושים, דהנה מובא בשם **האריז"ל** שבליל שבת כשיכנס אדם לביתו יאמר בקול רם ובשמחה יתירה 'שבת שלום', כחתן המקבל את הכלה בשמחה גדולה ובסבר פנים יפות. ואם אין מנהגו כן מכל מקום הרי יאמר 'שלום עליכם מלאכי השרת, מלאכי השלום מלאכי עליון' שתיקנו המקובלים לאמרו (כמובא בתיקוני שבת).

ובאמת כבר מצינו בדברי הזוהר הקדוש (קרח קעו:) שהשבת נקראת שלום, וכן נוהגים לומר 'שבת שלום'. וביאור השייכות שלום לשבת, כי האדם מורכב משני כוחות מנוגדים, הגוף הגשמי והנשמה הרוחנית, והם נלחמים זה בזה מיום הוולדו ועד יום פטירתו מן העולם, כי הנשמה לא תחפוץ בשום

את בני ישראל וילמד את בני ישראל מחכמתו, ויפיץ מעיינותיו חוצה ויביא תועלת לכלל ישראל. ואל יחשוב שבזמן שמשקיע בהשפעה לבניו ותלמידיו מפסיד זמן יקר שבו יכול היה להוסיף חכמה בליבו, שכך אמרו והבטיחו לנו חז"ל שכאשר משפיע לאחרים זוכה שתתרבה החכמה בתוככי ליבו כמעין המתגבר, שאמרו (אבות פ"ד מ"ה) הלומד על מנת ללמד מספיקים בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

המלמד לאחרים זוכה לטהרה המביאתו לידיעת ה'

כדבר הזה אומר **בעל תולדות אדם ע"ה** (בא ד"ה א"י ולמען) על הפסוק (לעיל יב) 'ולמען תספר באזני בןך ובן בןך' ומסיים 'וידעתם כי אני ה', שעל ידי חינוך ולימוד הבנים גם האבות בעצמם יתעלו מעלה מעלה בידיעת ה'. כי ענין הידיעה רומז למידת הטהרה, וכפי חינוך הבנים לעבודת ה' - וכן התלמידים הנקראים בנים בכללם, זוכים לתוספת טהרה המקרבת את האדם לידיעת ה'.

ההשפעה לאחרים - סגולה לאריכות ימים
רמז נוסף למדים אנו בדברי המסורה, כי פעמיים כתוב בתורה 'ולמען', 'ולמען תספר באזני בןך ובן בןך וגו' וידעתם כי אני ה', וכן 'ולמען תאריכו ימים על האדמה' (דברים יא, ט), וללמד הוא, שכפי מה שעמלים לספר נפלאות לצאצאים ולחנכם כראוי, כך זוכים לאריכות ימים ושנים.

ואפשר עוד להוסיף על פי דברי **החתם סופר ע"ה** בתורת משה (כי תבוא ד"ה והותירך) שלכל אדם יש שליחות קצובה בעבודת ה', וכיון שהשלים שליחותו הרי הוא ראוי להסתלק מן העולם, אמנם אם הוא מחנך בנים ותלמידים לעבודת ה' אזי הוא זוכה לתוספת ימים ושנים כדי להוסיף וללמד, וזהו שכתוב (דברים ל, ט) 'והותירך ה' אלהיך וגו' בפרי בטןך, שבזכות הבנים והתלמידים שבכלל בנים, יזכה לתוספת ימים ושנים חיים.

בתפנוקי מעדנים ושתות יינות מבושמים, להיות ששים ושמחים ברוב חדוה ונחת ביום שמחתו. וכבוד גדול הוא למלך שישתתפו הכל ביום שמחת לבו. כך הוא ממש ויותר מזה בכפל כפלים לאין קץ ביום השבת, יום שמחה וחדוה ותענוג גדול לפני צור ישראל ברוך הוא, ואור שמחת השבת המאיר בזיו הדרו בכל העולמות הקדושים, וכמה וכמה גודל התענוג ונחת רוח שעולה לפני מי שאמר והיה העולם, כשאנו שמחים ביום שמחתו ומתעדנים בתפנוקי מעדנים בכל שלש פעמים, כל אחד ואחד במה שהוא מתענג לפי ערכו ומדרגתו בין בגופו ובין בנשמתו.

נמצא אפוא שביום שבת קודש גם התענוג הגשמי הוא מצוה, וסעודות השבת הם בבחינת 'אז תתענג על ה' שגם ה'לכם' - ענייני הגוף יהיו אף הם קודש, ומתוך אכילה ושתיה של מצוה באים לזמר זמירות שירות ותשבחות למלך קל חי וקיים, וגם הגוף וגם הנשמה מקבלים את מבוקשם ויש שמחה ושלוש ביניהם. וזהו שאמרה תורתנו הקדושה **וביום השביעי יהיה לכם קודש**, וביאר הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ע"ה שהוא על דרך חציו לה' וחציו לכם, שבשבת ה'לכם' הוא גם כן 'לה', וזה **יהיה לכם קודש**, ה'לכם' יהיה גם כן 'קודש', וקל להבין.

הפצת מעיינותיו חוצה מזכה את האדם עצמו

וְלַהּוֹרֹת נָתַן בְּלָבוֹ הוּא וְאֶהְיָא בֶן אַחִיסָמָךְ לְמִטָּה דָן (לה, לד). מצינו במסורה שתי פעמים שנכתב בתורה התיבה 'ולהורות', פעם ראשונה כאן 'וְלַהּוֹרֹת נָתַן בְּלָבוֹ', והשניה בפרשת שמיני (ויקרא י יא) 'וְלַהּוֹרֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' שהוא ציווי לכהנים שילמדו הכהנים את בני ישראל, ולרמוז בא לאדם אשר נתן ה' חכמה בינה ודעת בליבו כמאמר הכתוב **ולהורות נתן בליבו**, שלא יחזיק זאת לעצמו לבדו, אלא יקיים בעצמו הכתוב **ולהורות**

יצא לאור ע"י מכון אור לישראלים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לגשת ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישראלים
עיצוב ועימוד: שוקי קנר